

**Școala Națională de Studii Politice și Administrative
(SNSPA)**

Puteri și Percepții în Regiunea Asia-Pacific:

Realist Constructivism și Confruntările Geopolitice ale Japoniei, Coreei de Sud, Taiwanului, Hong Kongului și Chinei

Teză de Doctorat

Coordonator Științific: Prof. Univ. Dr. ADRIAN POP

Doctorand: SADOVSCHI ARMAND

București, 2025

Cuprins

<i>Introducere</i>	<i>1</i>
Constructivism Realist, Dependența de Cale, și Metode ca Oportunități Posibile	22
I - Relațiile Japonia–Coreea de Sud în contextul ascensiunii Chinei	82
1.1 Introducere	83
1.2 Cadre Teoretice	91
1.3 Narațiunea istorică și consecințele ei	106
1.4 Structurile Puterii din Coreea de Sud și Moștenirea lui Shinzo Abe	136
1.5 Ascensiunea Chinei: între cooperare reticentă pentru îngrădire și ostilitate structurală	163
1.6 Deficitul diplomatic al Statelor Unite în contextul noilor evoluții geopolitice	208
1.7 Concluzii	246
II - Identitatea Statală, Suveranitate și Democrații în Ascensiune. Cazul Taiwanului	271
2.1 Introducere	272
2.2 Constructivism, Realism cu Caracteristici Chinezești și Alte Studii	279
2.3 Simbolurile „Secolului Umilinței”	291
2.4 Mișcarea Studentească Floarea-Soarelui și Evoluția Conceptelor Huadu și Taidu	304
2.5 Semiconductori, Primul Lanț Insular și Tensiunea Morală dintre Principiul Non-interferenței în Suveranitatea Statelor și Dreptul la Autodeterminare	325
2.6 Concluzii	355
III - Hong Kong Postcolonial. Emergența unei Națiuni	366
3.1 Introducere	367
3.2 Constructivism, Teorii Postcoloniale, Localism și Identitate Națională	373
3.3 Reprimare Colonială, Laissez-faire și Domnia Legii	388
3.4 Mișcarea Umbrelor din Hong Kong. Lupta pentru Autodeterminare	395
3.5 Consecințe. Naționalismul Hongkonghez și Naționalismul Chinez	412
3.6 Concluzii	450
Dinamicile geopolitice ale regiunii Asia-Pacific și oportunități pentru cercetări viitoare	463
Bibliografie	480

Introducere

Puteri și Percepții în Regiunea Asia-Pacific analizează modul în care ascensiunea Chinei reconfigurează relațiile și dinamica strategică în Asia de Est și Asia de Sud-Est. Această teză de doctorat susține că nici realismul tradițional, nici constructivismul liberal nu pot explica pe deplin interacțiunea dintre puterea materială și forțele cultural-ideatice. Adoptă un cadru realist-constructivist¹ care combină accentul realismului pe putere, securitate și logica tribalismului cu atenția constructivismului pentru reguli, norme, instituții și logica adecvării (logic of appropriateness). Interdependența putere–cultură arată că, în Asia-Pacific, tranzițiile de putere materială sunt inseparabile de percepțiile intersubiective și de narațiunile identitare, ceea ce face ca gestionarea memoriei istorice și a dimensiunilor culturale să fie la fel de importantă pentru stabilitate precum gestionarea capacităților militare.

Capitolul teoretic al acestei teze sintetizează dimensiunea ontologică a realismului clasic cu o metodologie constructivistă de analiză a discursului și identității. Această abordare integrează, în studiul relațiilor internaționale, atât actorii nestatali, cât și forțele ideatice, între care se numără mișcările naționaliste, protestele și memoria colectivă, fără a pierde din vedere asimetriile de putere materială.² O temă centrală este dependența de cale, prin care structurile și narațiunile înrădăcinate istoric lasă moșteniri persistente ce limitează și orientează opțiunile de politică din prezent.³ Percepțiile nedreptăților istorice, precum colonialismul japonez în Coreea sau ‘Secolul Umilinței’ în China, nu sunt elemente periferice, ci părți constitutive ale identităților naționale și ale percepțiilor actuale de amenințare. Aceste reprezentări pot întreține un ciclu al violenței, în care neîncrederea modelată de identitate și competiția pentru putere se amplifică reciproc.

Pe acest fundal teoretic, prezentăm trei studii de caz detaliate.⁴ Fiecare studiu de caz pornește de la întrebările-cheie și literatura de specialitate, reconstituie narațiunea istorică a formării identitare

¹ J. Samuel Barkin. 2003. "Realist Constructivism." *International Studies Review*, Volume 5, Issue 3: 325–342.

² J. Samuel Barkin, Patrick Thaddeus Jackson, Daniel H Nexon, Jennifer Sterling-Folker, Janice Bially Mattern, and Richard Ned Lebow. 2004. "Bridging the gap: Toward a realist-constructivist dialogue." *International Studies Review*, Volume 6, Issue 2: 337–352.

³ Georg Schreyögg and Jörg Sydow. 2010. "Understanding Institutional and Organizational Path Dependencies." In Jörg Sydow and Georg Schreyögg (Eds.), *The Hidden Dynamics of Path Dependence*, 3–12. London: Palgrave Macmillan.

⁴ (ed) J. Samuel Barkin. 2020. *The Social Construction of State Power. Applying Realist Constructivism*, Bristol: Bristol University Press.

și a traumei, analizează modul în care ascensiunea Chinei a influențat strategiile actorilor și se încheie prin conectarea concluziilor la dinamici mai largi din Asia-Pacific. Ele scot în evidență implicațiile geopolitice ale ascensiunii Chinei: relația tensionată dintre Japonia și Coreea de Sud, statutul contestat al Taiwanului și tulburările postcoloniale din Hong Kong. Toate sunt examinate în contextul influenței crescânde a Chinei și al rivalității tot mai accentuate dintre SUA și China. Aceste cazuri arată cum ascensiunea Chinei constrânge actorii regionali să-și ajusteze politicile externe și alianțele, în timp ce nemulțumirile istorice și narațiunile identitare modelează răspunsurile acestora. Conectând dinamica locală la rearanjarea raporturilor de putere din Asia-Pacific, susținem că aceste puncte sensibile sunt esențiale pentru a înțelege unde și de ce ar putea izbucni un conflict care să implice China și Statele Unite. De la disputele din Asia de Nord-Est la Strâmtoarea Taiwan și soarta Hong Kongului, analiza arată că deciziile strategice, opțiunile de alianță și tensiunile diplomatice sunt modelate atât de calcule de putere, cât și de interpretări concurente ale istoriei, suveranității și legitimității.

Constructivism Realist, Dependența de Cale, și Metode ca Oportunități Posibile

Originile și Poziționarea Teoretică ale Realist Constructivismului

Realist constructivismul sintetizează puncte esențiale din realismul clasic și din constructivism. Formulată pentru prima dată de J. Samuel Barkin, el susține că realismul și constructivismul, adesea prezentate ca opuse, sunt compatibile și complementare atunci când sunt înțelese corect.⁵ În această perspectivă, realismul este studiul puterii în politica internațională, iar constructivismul este studiul ideilor. Aceasta contrazice înțelepciunea convențională potrivit căreia realismul este pur materialist și raționalist, în timp ce constructivismul este idealist și intersubiectiv. Barkin arată că realiștii clasici, precum Hans Morgenthau, nu au negat niciodată rolul ideilor și normelor și că Morgenthau a definit inițial relațiile internaționale ca studiul puterii. Adăugirile devenite uzuale la realism, precum anarhia, egoismul statului sau presupuzițiile despre actorul rațional, reprezintă

⁵ J. Samuel Barkin. 2010. *Realist Constructivism. Rethinking International Relations Theory*. New York: Cambridge University Press.

simplificări târzii, facilitate de revoluția behavioristă din știința politică, mai degrabă decât principii definitorii. În mod similar, constructivismul nu trebuie tratat ca o paradigmă autonomă despre modul în care funcționează politica, ci poate fi abordat ca o poziție analitică sau ca o epistemologie axată pe modul în care realitatea socială este construită.

Considerăm realismul drept studiul puterii, clarificând că puterea este instrumentală, adică capacitatea de a constrânge sau de a convinge, având atât componente materiale, cât și ideatice. Integrăm distincțiile lui Nye dintre hard power, soft power, și smart power⁶ și corelăm moralitatea cu puterea, întrucât capacitatea de acțiune este social formată și delimitată; actorii pot acționa, însă nu pot alege în mod liber ceea ce își doresc. Comportamentul politic rezultă din interacțiuni intersubiective între identitate și constrângeri materiale și ideatice; în absența acestei înțelegeri, puterea devine un instrument pasiv anexat unor explicații reduționiste ale interesului național. Analizăm dimensiunile instrumentale și distributive ale puterii, în termeni relativi și absoluți, și considerăm compatibile înțelegerile instrumentală și relațională.

Analiza relațională evidențiază tipare de autoritate în familie și în ordinele patriarhale, influența corporațiilor multinaționale asupra statelor, precum și mobilizări civice care reconfigurează identitatea și semnificațiile suveranității. Puterea este social construită și dependentă de context, dar nu se reduce la aceasta: chiar și capabilitățile militare sunt interpretate și adesea au funcții simbolice sau de descurajare, iar eficacitatea lor rămâne incertă; conceptul abstract de putere mediază interacțiunea socială, în timp ce manifestările sale variază în funcție de context. Rezultatele nu sunt determinate exclusiv de forța brută, însă toate interacțiunile sunt structurate de raporturi de putere care operează adesea sub pragul conștiinței și au analogii biologice și comportamentale. Susținem că realist constructivismul împărtășește, așadar, cu constructivismul liberal interesul pentru construcția socială, insistând mai ferm asupra dimensiunilor durabile, frecvent coercitive, ale puterii și adoptând o viziune sobră asupra naturii umane.

⁶ Joseph S. Nye. 2015. *Is the American Century Over?* Cambridge: Polity.

Fundamente Epistemologice și Ontologice

Capitolul poziționează realist constructivismul între analyticism (în sensul dat de Patrick Thaddeus Jackson) și reflexivitate.⁷ Adoptă o ontologie monistă, împreună cu o epistemologie fenomenalistă. Aceasta respinge separarea strictă dintre subiectul cunoscător și lumea socială și prioritizează semnificațiile sociale observabile în detrimentul adâncimilor neobservabile. Realist constructivismul nu este neopozitivist. Mai degrabă, se aliniază cu analyticismul, inspirat de Max Weber și de filosofia hermeneutică și fenomenologică, care prețuiește coerența logică și claritatea conceptuală. Concepte precum puterea, naționalismul, interesul național, civilizația, structurile sociale adânc înrădăcinate sau identitatea de grup funcționează ca tipuri ideale care organizează înțelegerea, nu ca esențe imuabile.

În același timp, abordarea integrează reflexivitatea, așa cum o definește Jackson (specifică Critical Theory din RI). Cercetătorii și actorii politici fac parte din lumea pe care o studiază, iar cunoașterea este modelată de perspectivă și context. Capitolul respinge atât obiectivismul naiv, care tratează faptele ca fiind în întregime independente de interpretare, cât și relativismul radical, care le consideră nimic altceva decât construcții. Faptele din politica internațională sunt interpretate social, dar au consecințe reale și necesită o analiză empirică riguroasă. Cunoașterea este înțeleasă ca o succesiune de interpretări parțiale, nu ca o acumulare liniară de adevăruri definitive. Această poziție reia argumente pragmatice potrivit cărora teoriile sunt valoroase deoarece organizează experiența în moduri utile, nu pentru că dezvăluie adevărul absolut.⁸

Între Neopozitivism, Realism Critic și Interpretivism

Realist constructivismul ocupă o alternativă pragmatică între trei mari tradiții metateoretice. Din neopozitivism, împărtășește angajamentul pentru cercetare sistematică și ancorare empirică, dar respinge căutarea unor generalizări atemporale de tip lege, necesitatea falsificabilității sau privilegierea predicției ca marcă a validității științifice. Din realismul critic împrumută interesul

⁷ Patrick Thaddeus Jackson. 2011. *The Conduct of Inquiry in International Relations: Philosophy of Science and Its Implications for the Study of World Politics*. New York: Routledge.

⁸ Patrick Thaddeus Jackson. 2024. *Facts and Explanations in International Studies...and Beyond*. London: Routledge.

pentru explicația causală abstractă, însă se distanțează de presupunerea unei realități separate, subiacente, cognoscibile doar prin mecanisme cauzale postulate, concentrându-se în schimb pe tipare și semnificații accesibile prin analiză istorică și socială. Din interpretivism preia sensibilitatea față de identitate, cultură și reflexivitate, rezistând în același timp reducerii evenimentelor materiale la simplu discurs.

Realist constructivismul tratează teoria ca un instrument pentru producerea unor explicații situate istoric și sensibile cultural, supuse controlului empiric. Rezultă astfel o abordare deschisă interpretativ, dar disciplinată metodologic, care urmărește să genereze explicații coerente ce integrează semnificația cu realitățile concrete ale politicii internaționale.

Pluralism Metodologic și Metode ca Oportunități Posibile

O contribuție centrală este pluralismul metodologic și decuplarea teoriei de metodă. Capitolul critică asocierea convențională a unor metode particulare cu anumite școli drept o constrângere artificială. Angajamentele ontologice sau normative nu dictează mecanic alegerea metodei. În linie cu Barkin, este introdusă noțiunea de oportunități posibile, care desemnează gama de întrebări la care o teorie sau o metodă poate răspunde, tipurile de dovezi pe care le poate mobiliza și explicațiile pe care le poate oferi, alături de limitele aferente.⁹ O singură teorie poate avea multiple oportunități posibile, iar cercetătorii pot combina instrumente din tradiții diferite dacă această combinație este coerentă logic și adecvată întrebării de cercetare.¹⁰ De exemplu, o lentilă realistă asupra puterii poate fi asociată coerent cu analiza discursului atunci când scopul este examinarea modului în care puterea și ideile interacționează în retorică.

Acest pluralism însoțește o critică a gândirii paradigmatică în relațiile internaționale (RI). Se observă că schimbarea teoretică în RI este graduală, culturală, istorică și sociologică și că

⁹ J. Samuel Barkin and Laura Sjoberg. 2019. *International Relations' Last Synthesis?: Decoupling Constructivist and Critical Approaches*. New York: Oxford University Press.

¹⁰ J. Samuel Barkin and Laura Sjoberg. 2017. *Interpretive Quantification: Methodological Explorations for Critical and Constructivist IR*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.

cercetătorii ajustează adesea ipotezele auxiliare în loc să abandoneze nucleele teoretice.¹¹ A privi tradițiile ca tipuri ideale susține o abordare postparadigmatică, de tip „trusă de instrumente”, în care metodele sunt alese pentru oportunitățile posibile, nu din atașament doctrinar.

Studiul triangulează istoriografiile secundare cu un corpus amplu de surse primare, care include tratate, planuri militare, transcrieri diplomatice declassificate, interviuri cu “comfort women” coreene și statistici oficiale economice și demografice. Analiza mediatică echilibrează publicațiile occidentale de referință cu surse nonoccidentale și utilizează analiza constructivistă a discursului pentru a urmări modul în care aceleași evenimente sunt încadrate diferit în funcție de context. Politica internă este examinată fără a impune un model unic, apelând la realist constructivismul pentru a corela arhitectura instituțională și practicile informale cu politica externă; demersul este susținut de analize calitative de caz asupra scandalurilor și politicilor, precum și de indici precum Indicele Securității Umane, Indicele Dezvoltării Umane, Indicele Corupției, Indicele Calității Vieții și Indicele Democrației. Percepțiile sunt evaluate prin sondaje de opinie, documente oficiale, forumuri de social media și artefacte culturale, acordând atenție actelor de vorbire ale actorilor statali și nestatali.

Soft power-ul este evaluat prin conceptele lui Nye, Indicele Soft Power 3.0, date din sondaje, anvergura culturală, turismul și schimburile de studenți, precum și tiparele de investiții și comerț. Capacitatea militară este tratată atât ca potențial agregat, cât și ca eficacitate specifică teatrului de operații, utilizând Composite Index of National Capability (CINC), indici ai puterii și influenței statale, Global Firepower, studii de simulare a conflictelor (war-gaming), precum și factori doctrinari și logistici. Analiza economică ocupă un loc central și folosește indicatori pe termen lung: indicatori corelați cu PIB-ul, creșterea economică, indicatori ai producției ajustați la inflație, inegalitatea capitalului și a veniturilor, capitalul uman, statistici privind educația, structura sectorială, dependența comercială, lanțurile de aprovizionare și datoria, bazându-se pe marile baze de date internaționale.

Analiza utilizează metode constructiviste de analiză a textului pentru a urmări cum au învățat statele din războiul din Ucraina, cum își formează percepțiile de securitate, cum își definesc

¹¹ Patrick Thaddeus Jackson and Daniel H. Nexon. 2009. "Paradigmatic Faults in International-Relations Theory." *International Studies Quarterly*, Volume 53, Issue 4: 907-930.

amenințările, pe cine văd drept inamici principali și potențiali aliați, cum proiectează distribuția viitoare a puterii și cum planifică răspunsuri la riscuri existențiale. Studii de simulare a unui conflict ipotetic China–SUA, alături de documente oficiale și discursurile liderilor politici și ale experților militari, clarifică viziunile asupra echilibrelor militare, opțiunilor logistice și legăturii dintre politici și strategie. Aceste constatări sunt contextualizate prin narațiune istorică și indicatori economici pentru a evalua rațiunea curselor înarmărilor și raportul cost–beneficiu al angajamentelor militare.

Concluzia de ansamblu este una a pragmatismului metodologic: realist constructivismul se operaționalizează cel mai bine prin metode mixte care pun în relație puterea materială și cea ideatică cu percepțiile aflate în schimbare.

Specificitatea și Contribuțiile Realist Constructivismului

Din punct de vedere teoretic, realist constructivismul integrează preocuparea realismului pentru putere și securitate cu accentul constructivismului pe idei și norme, rezultând o ontologie mai bogată în care comportamentul reflectă interacțiunea dintre capabilitățile materiale și semnificația socială. El respinge compartimentările paradigmatică rigide și demonstrează câștigurile obținute prin hibridizarea tradițiilor, în locul segregării acestora.

Din punct de vedere metodologic, limbajul „metodelor ca oportunități posibile” reconfigurează metodele ca instrumente adaptabile, nu ca tehnici proprietare. El permite designuri coerente multi-metodă și multi-teorie, întemeiate pe angajamente filosofice clare și adaptate întrebărilor specifice. Aceasta mută dezbateră de la competițiile paradigmatică abstracte la proiectarea practică a cercetării, axată pe puterea explicativă.

Ghidați de legătura dintre percepție și comportament, putem analiza modul în care actorii politici își imaginează și proiectează viitoruri, nu pentru a prezice rezultate, ci pentru a explica raționamentul strategic în condiții de incertitudine. Astfel de proiecții se traduc direct în politicile prezente; de pildă, scenariile de contingență privind Taiwanul modelează posturile de apărare ale Chinei, Statelor Unite, Taiwanului și Japoniei. Abordarea seamănă cu teoria jocurilor, dar

integrează rolurile constitutive ale percepției, contextului istoric și adaptării iterative, urmărind să reconstruiască peisajul strategic așa cum îl concep actorii înșiși. Interpretată ca o investigație contrafactuală în tradiția analyticistă, ea utilizează evaluări contemporane orientate spre viitor pentru a clarifica comportamente trecute, așa cum s-a întâmplat când factorii de decizie din SUA au adoptat pivotul către Asia la începutul anilor 2010, parțial ca răspuns la prognozele pentru 2030–2040 privind ascensiunea Chinei, în pofida capabilităților chineze relativ limitate de atunci.

Originalitatea proiectului de cercetare constă într-o recombinație reflexivă și riguros analitică a teoriilor și metodelor existente. Aceasta îi invită pe cercetători să scruteze presuposițiile, producând totodată explicații clare, să urmărească rigoarea fără a cere predicția și să rămână critici fără a abandona analiza empirică. Plasat între extremele neopozitivismului și poststructuralismului, realist constructivismul oferă o cale pragmatică și solid fundamentată filosofic pentru înțelegerea politicii mondiale. În același timp, creează o punte către o teorie mai pluralistă a relațiilor internaționale și permite o înțelegere mai bogată a unor regiuni precum Asia-Pacific, una care nu se reduce la reaplicarea unor concepte occidentale rigide asupra unor societăți diverse cultural și distincte istoric.

I - Relațiile Japonia–Coreea de Sud în contextul ascensiunii Chinei

Japonia și Coreea de Sud, ambele democrații liberale și aliate ale Statelor Unite în Asia de Nord-Est, se confruntă cu o provocare strategică comună din partea puterii în creștere a Chinei și a amenințărilor Coreei de Nord. La prima vedere, aceste preocupări comune ar fi trebuit să încurajeze o cooperare strânsă într-un front unitar alături de Statele Unite în Asia-Pacific. Washingtonul a îndemnat în mod repetat la coordonare trilaterală între Tokyo și Seul pentru a contrabalansa asertivitatea Beijingului. Totuși, după cum arată această analiză, în pofida interdependenței economice profunde și a valorilor culturale comune, cooperarea dintre Japonia și Coreea de Sud s-a dovedit adesea dificilă și chiar a cunoscut regres în ultimii ani. Cauza de fond rezidă în antagonisme istorice persistente și resentimente identitare care au prevalat asupra considerentelor strict strategice.

Moștenirea dominației coloniale a Japoniei asupra Coreei (1910–1945) se află în centrul acestei tensiuni. Identitatea națională a Coreei de Sud a fost parțial constituită în opoziție față de imperialismul japonez, iar memoria istorică este menținută activ prin educație, comemorări și discurs public. Disputele privind tratamentul coreenilor mobilizați la muncă forțată și al “comfort women” din perioada colonială, precum și dezacordurile legate de asumarea responsabilității oficiale și de despăgubiri, continuă să tensioneze relațiile politice. În narațiunea dominantă de la Seul, Coreea este o victimă devenită învingătoare în fața opresiunii japoneze, iar orice semn de remilitarizare a Japoniei sau de revizionism istoric este perceput ca o provocare directă la adresa demnității naționale. La rândul ei, Japonia a cultivat o identitate postbelică de națiune pacifistă, însă elemente din conducerea sa conservatoare au urmărit normalizarea politicii de apărare a țării și au dat uneori semnale ambivalente privind asumarea și abordarea abuzurilor comise în perioada Japoniei imperiale. Rezultatul este un set de narațiuni istorice reciproc exclusive care funcționează ca „adevăruri intersubiective” înrădăcinate, adânc implantate în opinia publică și în discursul elitelor, limitând flexibilitatea și făcând compromisul costisitor din punct de vedere politic. Acest antagonism se traduce prin dispute diplomatice recurente, represalii comerciale și discontinuități în cooperarea de securitate, în pofida unor amenințări externe comune.

China a exploatat cu abilitate această falie. Pe măsură ce puterea sa a crescut, Beijingul a valorificat ocazional diviziunile dintre Tokyo și Seul printr-o strategie de angajament selectiv și presiune. A cultivat legături economice puternice cu Coreea de Sud, îndemnând-o în același timp să se distanțeze de Japonia și de planurile de apărare antirachetă conduse de SUA. Disputa din 2016–2017 privind dislocarea în Coreea de Sud a sistemului antirachetă american THAAD ilustrează această dinamică. Considerând THAAD o amenințare la propria securitate, China a reacționat prin sancțiuni economice împotriva Seulului. La rândul său, administrația Moon Jae-in a adoptat politica „Three Noes”: fără dislocări suplimentare de THAAD, fără participare la o rețea regională de apărare antirachetă condusă de SUA și fără alianță militară trilaterală cu SUA și Japonia. Acest episod evidențiază modul în care politica externă a Seulului a implicat un hedging atent, (strategie precaută de limitare a riscului) echilibrând angajamentele sale de securitate față de SUA cu eforturi de a atenua îngrijorările Chinei. Deși aceste concesii au redus tensiunile cu Beijing pe termen scurt, ele au scos totodată în evidență limitele disponibilității Coreei de Sud de a aprofunda integrarea formală în materie de securitate cu Japonia, frustrând obiectivele strategice ale Washingtonului.

Japonia a răspuns ascensiunii militare a Chinei, inclusiv expansiunii sale navale în Marea Chinei de Est, mergând în direcția opusă: către o postură de apărare mai fermă și o dependență mai pronunțată de Statele Unite. Deși aceste demersuri sunt raționale dintr-o perspectivă realistă, la Seul ele alimentează adesea suspiciuni privind un militarism reînviat. Tensiunile diplomatice dintre Japonia și Coreea de Sud au atins un vârf între 2019 și 2023, fiind marcate de un război comercial, de aproape colapsul acordului de schimb de informații militare și de o ostilitate publică accentuată, deși aveau loc concomitent teste cu rachete nord-coreene și se accentua asertivitatea Chinei.

Schimbările politice recente au creat premisele unei detensionări. Din 2022, președintele Yoon Suk-yeol a depus eforturi fără precedent pentru a repara relațiile cu Japonia și pentru a se alinia mai strâns cu Statele Unite. Administrația sa a propus măsuri de detensionare a litigiului istoric, între care crearea unui fond de despăgubire pentru victimele muncii forțate, fără plăți directe din partea Japoniei, menite să rupă ciclul animozității și să întărească aranjamentul de securitate trilateral. Aceste inițiative, însă, au provocat o puternică opoziție internă în Coreea de Sud, unde mulți le consideră drept o subminare a justiției istorice. Aceasta ilustrează o temă recurentă a acestei cercetări: politica identitară internă constrânge adesea opțiunile de politică externă, chiar și atunci când condițiile strategice favorizează o cooperare mai strânsă.

Aceste nemulțumiri istorice sunt proiectate pe scena politică internă și sunt instrumentalizate în competiția partizană. În Coreea de Sud, partidele progresiste și conservatoare au folosit de mult timp politica față de Japonia pentru a-și mobiliza bazele electorale: progresiștii pun adesea accent pe justiția istorică și pe reconcilierea cu Coreea de Nord, iar conservatorii pe cooperarea cu Japonia, manifestând totodată o înclinație mai mare spre implicare economică cu China. În Japonia, liderii conservatori au valorificat uneori sentimentul naționalist pentru a justifica normalizarea posturii de apărare, în timp ce forțele progresiste avertizează împotriva demersurilor susceptibile de a fi percepute drept militariste. Această politizare internă face compromisul fragil: liderii riscă repercusiuni politice interne dacă par să cedeze în chestiuni legate de memoria națională.

După Al Doilea Război Mondial, Statele Unite au urmărit stabilitatea în Asia de Est lucrând prin structurile de putere existente, nu prin desființarea lor. Atât în Japonia, cât și în Coreea de Sud, aceasta a însemnat reabilitarea sau păstrarea unor segmente ale elitelor de dinainte de război. În

Japonia, rețele politice conservatoare cu rădăcini în ordinea anterioară războiului au fost menținute, permițând apariția unui sistem de partid dominant sub Partidul Liberal Democrat, care a modelat politica în cea mai mare parte a epocii postbelice. În Coreea de Sud, sprijinul american pentru lideri cu puternice credențiale anticomuniste a favorizat consolidarea unei elite economice și politice concentrate. Majoritatea acestor lideri fuseseră formați în Japonia imperială și fuseseră socializați în acel context. În timp, aceasta a evoluat într-un sistem plutocratic ancorat în conglomeratele chaebol, ale căror conduceri își găseau adesea legături personale sau familiale cu cei care colaboraseră cu Japonia colonială. Deși ambele au funcționat în cadre democratice, aceste elite înrădăcinate au menținut o influență disproporționată asupra politicilor publice și dezvoltării economice, consolidând structuri ierarhice și, în cazul Coreei de Sud, alimentând percepția publică potrivit căreia ordinea postbelică a conservat inegalitățile din epoca colonială. Această moștenire complică relațiile dintre Japonia și Coreea de Sud, deoarece nemulțumirile istorice se îndreaptă nu doar către moștenirea perioadei coloniale, ci și către elitele percepute drept beneficiare.

Shinzo Abe a jucat un rol central în redefinirea politicii externe a Japoniei în secolul XXI, împingând-o dincolo de constrângerile pacifiste postbelice către o postură regională și globală mai proactivă. Pe baza „Doctrinei Abe”, el a promovat conceptul de „Indo-Pacific liber și deschis” ca arhitectură strategică menită să contrabalanseze ascensiunea Chinei și să adâncească angajamentul de securitate și economic al Japoniei cu democrațiile cu viziuni similare. Abe a fost un arhitect-cheie al revitalizării Dialogului de Securitate Cvadrilateral (Quad) împreună cu Statele Unite, Australia și India, văzându-l atât ca platformă de coordonare strategică, cât și ca simbol al angajamentului comun pentru securitatea maritimă, statul de drept și libertatea de navigație.

El a avut, de asemenea, un rol decisiv în salvarea Parteneriatului Trans-Pacific (TPP) după retragerea SUA din 2017, conducând negocierile care au produs Acordul Cuprinzător și Progresiv pentru Parteneriatul Trans-Pacific (CPTPP), ceea ce a asigurat rolul de lider al Japoniei în stabilirea regulilor comerciale cu standarde înalte în Asia-Pacific. Diplomația sa economică s-a extins către UE, culminând cu Acordul de Parteneriat Economic UE–Japonia și Acordul de Parteneriat Strategic UE–Japonia, care, împreună, au aprofundat comerțul transcontinental, cooperarea politică și angajamentul comun față de multilateralism. Abe a extins chiar și dialogul de securitate al Japoniei cu NATO, prezentând stabilitatea euro-atlantică și pe cea indo-pacifică drept

interconectate și implicând parteneri europeni în exerciții navale comune și cooperare în domeniul tehnologiilor de apărare.

Sub conducerea sa, Japonia a extins bugetele de apărare, a relaxat interpretările constituționale pentru a permite autoapărarea colectivă și a promovat proiecte de infrastructură și conectivitate de mare vizibilitate în Asia de Sud-Est și dincolo de aceasta, ca alternativă la Inițiativa Belt and Road (BRI) a Chinei. Totuși, moștenirea politică a lui Abe a fost complicată de disputele istorice nerezolvate și de ascendența sa familială: fiind nepotul fostului prim-ministru Nobusuke Kishi, membru al cabinetului în timpul războiului și ulterior reabilitat în perioada ocupației americane, Abe a fost adesea portretizat în Coreea de Sud și China ca un moștenitor politic al elitei imperiale japoneze de dinainte de 1945. Această percepție, combinată cu vizitele sale la sanctuarul Yasukuni și cu declarațiile percepute drept revizioniste, a întărit suspiciunile că activismul său strategic masca ambiții naționaliste. În consecință, deși Abe a ridicat profilul Japoniei ca lider regional și global, a adâncit totodată neîncrederea la Beijing și Seul, complicând cooperarea trilaterală în cadrul alianței cu SUA.

Politica de după Abe în Japonia poate să fi adus unele schimbări de stil la nivelul conducerii, însă elementele de bază ale politicii sale externe și de securitate au persistat. Japonia a accelerat militarizarea lanțului insular Nansei (Okinawa), amplasând sisteme de rachete și sporindu-și capacitățile de supraveghere pentru a descuraja avansurile Chinei în Marea Chinei de Est și în jurul insulelor Senkaku. Cel mai notabil, Japonia și-a revizuit doctrina militară, trecând de la o postură exclusiv defensivă la una care include capacitatea de lovituri preemptive împotriva siturilor de lansare a rachetelor, cu scopul de a ridica costurile unui război la un prag prohibitiv pentru Beijing. Această evoluție este însoțită de o cooperare extinsă cu Taiwan, Filipine și Australia, de la declarații și angajamente politice la nivel înalt până planificare de contingență și exerciții comune cu partenerii, consolidând rolul Japoniei ca stat aflat în prima linie în orice potențială criză privind Taiwanul.

Din punct de vedere strategic, divergența în percepțiile de securitate complică și mai mult reconcilierea. Japonia și-a intensificat demersurile diplomatice, și-a extins capacitățile militare și a întărit alinierea cu Statele Unite, prezentând convergența strategică China–Rusia–Coreea de Nord drept o amenințare de izolare și încercuire care necesită o postură robustă și proactivă. Coreea

de Sud, deși preocupată de aceiași actori, continuă să prioritizeze amenințarea nord-coreeană în raport cu încercuirea geopolitică mai largă, ceea ce face ca propriul calcul strategic să fie mai selectiv și ambivalent față de alinierea deplină la viziunea regională a Japoniei. Acest decalaj de prioritarizare alimentează neîncrederea, deoarece fiecare parte o percepe pe cealaltă drept insuficient de atentă la preocupările sale centrale de securitate.

În contextul mai larg al Asia-Pacific, blocajul dintre Japonia și Coreea de Sud constituie o vulnerabilitate critică pentru strategia regională a Statelor Unite. Incapacitatea acestor doi aliați-cheie de a se reconcilia limitează formarea unei coaliții democratice coezive capabile să contracareze influența Chinei. Washingtonul a acționat ca mediator, însă rezultatele au fost modeste. Beijingul beneficiază de absența unui bloc unitar, relaționând separat cu Tokyo și Seul pentru a-și maximiza pârghiile. Dacă Japonia și Coreea de Sud nu reușesc să depășească neîncrederea istorică și să construiască o încredere durabilă, integrarea lor deplină în inițiativele conduse de SUA, precum strategia „Indo-Pacific liber și deschis” sau Quad, va rămâne limitată. Acest studiu de caz demonstrează, în ultimă instanță, că percepțiile profund înrădăcinate despre istorie, identitate și alteritate pot obstrucționa cooperarea pragmatică în materie de securitate, chiar în fața unor amenințări strategice comune.

II - Identitatea Statală, Suveranitate și Democrații în Ascensiune. Cazul Taiwanului

Taiwanul este, probabil, cea mai volatilă zonă de tensiune din Asia-Pacific, situată la intersecția disputelor privind suveranitatea, autodeterminarea democratică și rivalitatea marilor puteri. Acest studiu de caz este construit în jurul a două întrebări centrale: de ce unificarea rămâne un obiectiv strategic nenegociabil pentru Republica Populară Chineză și cum au evoluat identitatea și traiectoria politică ale Taiwanului în raport cu ascensiunea Chinei. Analiza reunește perspectiva istorică asupra formării identitare cu evaluarea transformărilor din arhitectura de putere regională și a relevanței geopolitice în creștere a Taiwanului.

Pentru Beijing, Taiwanul constituie un element indisolubil al identității naționale chineze și al fundamentului de legitimitate al Partidului Comunist. Statutul nerezolvat al insulei este prezentat ca o rămășiță a „Secolului Umilinței”, când puterile occidentale și Japonia au sfâșiat teritoriul chinez. Cedarea Taiwanului către Japonia în 1895 este reinterpretată de Beijing ca o rană istorică, iar „revenirea” insulei este prezentată drept o misiune de restaurare a unității naționale și de ștergere a ultimelor vestigii ale epocii coloniale. Sub Xi Jinping, această narațiune a fost amplificată printr-un naționalism care prioritizează restaurarea măreției Chinei și respingerea oricărei ingerințe externe. Beijingul nu a renunțat niciodată la folosirea forței pentru a realiza unificarea, încadrând chestiunea drept o problemă de suveranitate internă. Democratizarea Taiwanului, identitatea sa politică distinctă și forma alternativă de identitate chineză sunt percepute ca provocări directe la adresa acestei narațiuni și ca exemple de separatism susținut de ingerința Statelor Unite și a Japoniei. Strategic, poziția Taiwanului în primul lanț insular îl transformă într-un atu critic: controlul asupra sa ar permite Chinei să își extindă proiecția de putere în Pacific, în timp ce alinierea cu SUA funcționează ca o barieră în calea expansiunii navale chineze.

Înainte ca narațiunile concurente ale Chinei comuniste și naționaliste să prindă contur, se cultivase deja mitul istoric potrivit căruia Taiwanul a fost dintotdeauna o parte inseparabilă a Chinei. În realitate, integrarea insulei în stăpânirea imperială chineză a fost limitată și intermitentă, cu perioade semnificative de autonomie și control străin. Totuși, atât dinastia Qing târzie, cât și regimurile chineze ulterioare au construit retrospectiv o revendicare istorică continuă, menită să consolideze argumentele privind suveranitatea.

Identitatea contemporană a Taiwanului a fost modelată nu doar de propria democratizare și de renașterea culturală locală, ci și de proiectele concurente de construire a națiunii ale Chinei comuniste și ale Chinei naționaliste. După 1949, guvernul Kuomintang transferat în Taiwan a căutat să-și legitimeze guvernarea pretinzând că este singurul reprezentant al întregii Chine, promovând o identitate pan-chineză ancorată în anticomunism și în obiectivul final al „recuperării Chinei continentale”. Această narațiune, consolidată prin educație, propagandă și prin simboluri precum drapelul și imnul național, a coexistat cu dificultate cu tradițiile locale și cu memoria stăpânirii coloniale japoneze.

„Clivajul dintre Waishengren (migranții chinezi de pe continent sosiți după 1945 și descendenții lor) și Benshengren (populațiile autohtone taiwaneze de dinainte de 1945) a continuat să modeleze modul în care aceste experiențe istorice au fost rememorate și interpretate. Stăpânirea colonială japoneză (1895–1945) a lăsat în Taiwan o moștenire complexă, determinând evoluția infrastructurii, educației și modernizării și alimentând, în rândul multor Benshengren, o memorie istorică relativ favorabilă, în contrast cu politicile ulterioare ale Kuomintangului. Această moștenire se reflectă și astăzi atât în afinitatea reciprocă dintre Taiwan și Japonia, cât și într-un sentiment de responsabilitate morală, resimțit de Japonia, de a sprijini fosta sa colonie.

De cealaltă parte a Strâmătorii Taiwan, Republica Populară Chineză și-a construit propria narațiune, potrivit căreia Taiwanul era o parte inseparabilă a patriei chineze, pierdută din cauza războiului civil și a ingerinței străine. Pentru Beijing, această revendicare a devenit centrală pentru renașterea națională și pentru legitimitatea Partidului Comunist. În timp, disonanța dintre aceste două identități modelate de stat și experiența trăită a societății taiwaneze a creat un spațiu politic în care a putut să apară o identitate distinct taiwaneză, care, în cele din urmă, a contestat atât viziunea naționalistă, cât și pe cea comunistă asupra locului insulei în națiunea chineză.

Până în anii 1990, insula a făcut tranziția către o democrație vibrantă, alimentând un sentiment tot mai puternic de identitate taiwaneză distinctă, în special în rândul generațiilor tinere fără legături directe cu China continentală. Evoluțiile explicabile prin dependența de cale au fost esențiale pentru această transformare: ridicarea legii marțiale în anii 1980, promovarea istoriei locale de către președintele Lee Teng-hui (el însuși o figură pronunțat pro-japoneză) și ascensiunea Partidului Democrat Progresist (DPP), care pledează pentru autodeterminare. Mișcarea Floarea-Soarelui (Sunflower Movement) din 2014, în cadrul căreia studenții și activiștii au blocat un acord comercial cu China, a marcat un punct de cotitură. Ea a dinamizat societatea civilă, a amplificat scepticismul față de Beijing și a clarificat spectrul politic al Taiwanului între cei care militau pentru independența formală și cei care susțineau menținerea unei autonomii de facto pe termen nedefinit. Deși anumiți moderați au avut în vedere, în trecut, o eventuală acomodare cu Beijingul, această poziție s-a erodat accentuat în ultimii ani.

După Mișcarea Floarea-Soarelui, identitatea Taiwanului s-a consolidat în jurul unui nucleu civic și democratic, tot mai distinct de o narațiune centrată pe China. Două orientări structurează

dezbateră. Taidu favorizează independența de jure și o identitate națională explicit taiwaneză, tratează cadrul Republicii China drept o moștenire provizorie a dominației coloniale și urmărește recunoașterea internațională formală atunci când costurile sunt considerate acceptabile. Huadu recunoaște Republica China drept comunitatea politică suverană existentă pe insula Taiwan, afirmă autoguvernarea democratică și status quo-ul și prioritizează securitatea și spațiul internațional, evitând o declarație formală de independență. Ambele poziții resping formula Beijingului pentru unificare, plasează democrația și suveranitatea de facto în centrul legitimității și au fost consolidate de erodarea autonomiei Hong Kongului și de accentuarea percepției amenințării. În practică, există un consens social larg privind apărarea ordinii politice separate a Taiwanului, cu divergențe referitoare la calendar, simboluri și traiectoria juridică spre statalitate.

Acest lucru ridică întrebarea cine a perturbat echilibrul anterior. Din perspectiva Taipeiului, status quo-ul, definit ca o coexistență pașnică fără independență sau unificare formală, a fost subminat în principal de presiunea militară crescândă a Beijingului, de campaniile de izolare diplomatică și de demantelarea autonomiei Hong Kongului, care a invalidat narațiunea promisă de China privind integrarea pașnică. Din punctul de vedere al Beijingului, Taiwanul, în special sub conducerea DPP, a abandonat spiritul Consensului din 1992 și a avansat constant către o identitate națională separată, sprijinit de vânzările de armament ale SUA și de vizite diplomatice la nivel înalt. Susținerea tot mai deschisă al Washingtonului pentru Taiwan, inclusiv delegații ale Congresului și extinderea cooperării militare, a convins și mai mult Beijingul că Statele Unite golesc de conținut politica „O singură Chină”. În realitate, ambele părți și-au deplasat treptat pozițiile: Beijingul a intensificat coerciția, iar Taipeiul a consolidat suveranitatea informală, fiecare susținând că reacționează defensiv la provocările celeilalte. Această atribuire reciprocă a vinei a adâncit neîncrederea și a restrâns spațiul pentru ambiguitate diplomatică.

Acest studiu situează erodarea status quo-ului din Taiwan într-un continuum istoric mai amplu al gestionării echilibrului în relațiile SUA–China. Destinderea timpurie sub Nixon și Kissinger, în anii 1970, s-a sprijinit pe o ambiguitate strategică delicată: Statele Unite au recunoscut poziția Beijingului privind „O singură Chină”, menținând totodată legături neoficiale cu Taipeiul, un compromis conceput pentru a se alinia împotriva Uniunii Sovietice fără a anula autonomia Taiwanului. Deși Taiwanul era adesea prezentat de Washington ca o chestiune secundară față de probleme precum războiul din Vietnam, el a constituit de fapt condiția esențială a destinderii,

probabil mai centrală pentru Beijing decât orice alt punct de pe agendă. De-a lungul deceniilor, Washingtonul, beneficiind de o poziție de putere superioară, și-a ajustat treptat interpretarea politicii „O singură Chină” în direcții care se îndepărtau de înțelegerea inițială, prezentând totuși aceste demersuri ca fiind conforme cu acordul de la început. Acest echilibru, menținut timp de decenii, s-a sprijinit pe reținerea reciprocă, manifestată atât în plan retoric, cât și în cel militar. Raportând tensiunile contemporane la această arhitectură diplomatică, analiza arată cum abaterile succesive de la termenii inițiali au erodat echilibrul. Prin urmare, disputa actuală privind Taiwanul nu constituie un focar izolat, ci reflectă destrămarea unui aranjament al Războiului Rece atent construit, transformat de asimetrii de putere în schimbare, identități rigidizate și un mediu geopolitic din ce în ce mai competitiv, de tip sumă zero.

Evenimente dincolo de Taiwan au consolidat această schimbare. Erodarea autonomiei Hong Kongului, în urma protestelor din 2019–2020, a subminat orice încredere în formula Beijingului „O țară, două sisteme”. În mod similar, invazia Rusiei în Ucraina, în 2022, a amplificat temerile că puterile autoritare ar putea recurge la forță pentru a absorbi vecini mai mici. Până la începutul anilor 2020, consensul public din Taiwan s-a coagulat în jurul menținerii status quo-ului independenței de facto, susținut de capacități de apărare robuste, în timp ce doar o mică minoritate sprijinea o eventuală unificare.

Răspunsul strategic al Taiwanului a îmbinat descurajarea militară cu aprofundarea legăturilor cu alte democrații. Statele Unite rămân principalul său partener de securitate, furnizând armament și sprijin politic, dar și Japonia, Australia și mai multe state europene și-au intensificat cooperarea neoficială. Poziția dominantă a Taiwanului în producția de semiconductori avansați, în special prin TSMC, a devenit un element esențial al lanțurilor globale de aprovizionare, generând ceea ce analiștii numesc „scutul de silicon”. Importanța strategică a sectorului a crescut odată cu rivalitatea tehnologică SUA–China: Washingtonul impune controale la export pentru a limita accesul Beijingului la cipuri de ultimă generație, în timp ce China caută să reducă decalajul. Această dimensiune economică se împletește cu cea militară, pe măsură ce SUA și aliații lor își consolidează prezența în primul lanț insular. Acordurile recente care permit Statelor Unite accesul la baze filipineze din apropierea Taiwanului, alături de exercițiile comune Japonia–Filipine, urmăresc să ridice nivelul de pregătire pentru o eventuală criză în Strâmtoarea Taiwan. În acest

context, strategia de apărare a Taiwanului pune accent pe capacități asimetrice, menite să facă orice invazie prohibitiv de costisitoare.

Problema Taiwanului concentrează o tensiune fundamentală a normelor internaționale: confruntarea dintre suveranitate și autodeterminare. China susține că principiul suveranității obligă alte state să se abțină de la recunoașterea sau sprijinirea independenței Taiwanului. Majoritatea statelor respectă politica „O singură Chină”, însă realizările democratice ale Taiwanului și dorința majorității populației de a-și decide singură viitorul trezesc o puternică simpatie în lumea democratică. Rezultatul este un status quo voit ambiguu: Taiwanul beneficiază de un sprijin consistent, deși neoficial, dar fără recunoaștere formală, ceea ce exprimă un echilibru între prudența realistă și idealurile liberale.

Capitolul concluzionează că viitorul Taiwanului va depinde nu doar de calcule de hard power (puterea grea), precum dacă China poate prelua controlul asupra insulei și dacă SUA și partenerii săi o pot apăra, ci și de percepții și identitate. Urgența resimțită la Beijing va fi influențată de măsura în care conducerea consideră că timpul joacă în favoarea unificării sau, dimpotrivă, că evoluția politică a Taiwanului se îndepărtează ireversibil de identitatea chineză. În acest sens, Taiwan nu este nici un simplu pion al marilor puteri, nici exclusiv o cauză morală, ci o arenă centrală unde forța materială și narațiunile identitare se confruntă, transformând-o într-una dintre probele definitorii ale stabilității în Asia-Pacific.

III - Hong Kong Postcolonial. Emergența unei Națiuni

Hong Kong oferă un caz diferit, dar complementar față de Taiwan. Este un oraș care a trecut de la dominație colonială la un statut semi-autonom sub suveranitate chineză și care, în ultimii ani, s-a transformat într-o linie de front între valorile liberal-democratice și înăsprirea autoritară. Acest capitol urmărește două întrebări centrale: de ce a decis Beijingul să desființeze autonomia promisă Hong Kongului și cum s-a transformat identitatea locală după valurile de proteste. Analiza îmbină teoria postcolonială și perspectivele critice cu abordarea realist constructivistă, punând accent pe contextul istoric specific al Hong Kongului, ca fostă colonie britanică retrocedată Chinei în 1997 în baza modelului „O țară, două sisteme”.

Identitatea modernă a Hong Kongului a fost modelată de peste 150 de ani de dominație colonială britanică. În această perioadă, orașul a dezvoltat o cultură civică distinctă, definită de statul de drept, de un ethos capitalist al pieței libere și de o occidentalizare parțială, dar și de inegalități adânc înrădăcinate și de o sferă publică în mare parte apolitică. Când suveranitatea a fost transferată Chinei, în 1997, Beijingul s-a angajat să păstreze timp de 50 de ani sistemul distinct și libertățile Hong Kongului. Totuși, această identitate de tranziție, ca teritoriu chinez cu instituții moștenite de la britanici, ascundea contradicții inerente. Pentru Beijing, retrocedarea a însemnat restaurarea suveranității, iar autoritățile chineze au interpretat Legea Fundamentală (The Basic Law) și guvernarea printr-o logică unitară și suveranistă, care pune pe primul plan ordinea și loialitatea față de patria-mamă. Mulți locuitori ai Hong Kongului, dimpotrivă, au înțeles „O țară, două sisteme” într-o cheie liberală, așteptând o democratizare graduală, protecția libertăților civile și menținerea modului lor de viață în acord cu normele universale. Aceste interpretări divergente au generat așteptări incompatibile: Beijingul s-a arătat tot mai puțin dispus să tolereze ceea ce considera lipsă de integrare patriotică, în timp ce o parte importantă a societății din Hong Kong a resimțit tot mai acut ceea ce percepea ca pe o încălcare a autonomiei promise.

Acest studiu interpretează cooperarea dintre China și elitele economice ale Hong Kongului ca un proces modelat de dependența de cale, care a limitat dezvoltarea democratică a teritoriului după retrocedarea din 1997. Continuând tiparele din epoca colonială, când o elită financiar-economică restrânsă intermedia guvernarea în schimbul protejării intereselor proprii, Beijingul a menținut și consolidat acest aranjament pentru a garanta stabilitatea politică și a orienta politicile locale conform priorităților Chinei continentale. Această continuitate a relațiilor dintre elite și stat a îngustat spațiul pentru o reformă democratică substanțială, întrucât puterea economică a rămas concentrată în mâinile unor actori ale căror interese erau strâns legate de menținerea ordinii politice instaurate după retrocedare.

Capitolul analizează principalele noduri de tensiune ale acestui conflict. Protestele au izbucnit la începutul anilor 2000 și în anii 2010 pe tema legislației privind securitatea națională și a reformei democratice, însă momentul definitoriu a fost Mișcarea Umbrelor (Umbrella Movement) din 2014. Declanșată de decizia Beijingului de a restrânge modalitatea de alegere a Șefului Executivului din Hong Kong (Chief Executive of Hong Kong), mișcarea a scos pe străzi studenți și activiști timp de 79 de zile, care au cerut sufragiu universal autentic. Deși în mare parte pașnică

și idealistă, mobilizarea nu și-a atins obiectivele imediate, iar Beijingul a rămas inflexibil. Totuși, ea a întărit identitatea locală, mai ales în rândul tinerilor, și a alimentat un curent localist pe care unii l-au descris drept începutul unei națiuni. Critici dinspre extrema stângă au respins protestele ca pe o nostalgie față de privilegiile coloniale, întreținută de elite, ilustrând pluralitatea narațiunilor asociate mișcării. În realitate, protestele au reunit revendicări autentice pentru democrație și justiție socială, venite de la baza societății, cu preocupări ale unor segmente din mediul de afaceri privind menținerea stabilității.

Confruntarea a escaladat dramatic în 2019–2020 odată cu protestele împotriva Legii extrădării, declanșate de un proiect ce ar fi permis transferul suspectilor către instanțele din China continentală. Mișcarea s-a transformat rapid într-o rezistență de masă împotriva înăspririi controlului exercitat de Beijing, pe alocuri degenerând în violențe. Analiza urmărește de ce protestele au trecut de la marșuri pașnice la confruntări de stradă susținute, invocând brutalitatea polițienească, eșecul metodelor moderate și sentimentul de disperare existențială al manifestanților. Aceștia și-au prezentat acțiunile ca pe o luptă pentru apărarea propriilor libertăți, în timp ce Beijingul a descris mișcarea ca pe niște revolte alimentate de ingerințe străine. În 2020, autoritățile chineze au impus o Lege a securității naționale cu aplicare extinsă, care a pus practic capăt autonomiei Hong Kongului și a incriminat majoritatea formelor de disidență. Dintr-o perspectivă realistă, supraviețuirea unei enclave cvasi-liberale în interiorul Chinei devenise o vulnerabilitate strategică. Liderii chinezi se temeau că Hong Kongul ar putea servi drept bază pentru influență externă sau ar putea inspira sentimente separatiste în locuri precum Taiwan ori chiar în China continentală; de aceea au optat pentru reafirmarea controlului deplin, chiar cu prețul unei contrareacții internaționale puternice.

Afirmarea identității naționale a Hong Kongului este analizată aici prin dinamica protestelor, discursul politic și expresiile simbolice ale apartenenței. Sunt urmărite modalitățile prin care folosirea steagurilor alternative, intonarea imnurilor de protest și respingerea publică a simbolurilor oficiale au devenit gesturi de rezistență ce au redefinit identitatea civică. Analiza plasează aceste practici în narațiuni mai ample despre autonomie, democrație, specificitate culturală și limbă, subliniind rolul central al cantonezei și al englezei în sloganele de stradă, cântece și discursul public, în opoziție cu mandarina continentală, percepută drept limbă a autorității statale. În acest context, alegerea limbii funcționează atât ca marcator identitar al comunității, cât și ca

revendicare a autoguvernării. Astfel, acțiunea colectivă a evoluat de la mobilizări pe teme punctuale la o afirmare constantă a unei identități civice hongkongheze, propusă ca alternativă la modelul westfalian de statalitate.

Impactul asupra identității Hong Kongului a fost profund. După 2020, expresiile unei identități pro-democratice sau cu tentă naționalistă au fost în mare măsură suprimate prin arestări, închiderea instituțiilor media și schimbări în educație. Paradoxal, severitatea acestor măsuri a arătat că, în anii de relativă libertate, se consolidase într-adevăr o identitate hongkongheză distinctă. Se pune întrebarea dacă acest fenomen trebuie înțeles ca o integrare eșuată, o rezistență reușită sau o afirmare națională stopată prin represiune. Capitolul se apropie de ultima interpretare, apelând la simbolistică, producția culturală și sondajele realizate înaintea reprimării, care indicau o tot mai frecventă autoidentificare ca „hongkonghezi”, mai degrabă decât „chinezi”, mai ales în rândul tinerilor. Chiar dacă disidența deschisă a fost redusă drastic, tensiunea dintre moștenirea liberală a Hong Kongului și guvernarea autoritară de la Beijing continuă să persiste la nivel de fond.

Abordarea Beijingului față de Hong Kong poate fi înțeleasă în arcul mai larg al evoluției interne a Chinei: o perioadă de liberalizare relativă și deschidere socială în anii 1990, urmată de o revenire constantă la guvernare autoritară în anii 2000 și, mai recent, de apariția unor trăsături totalitare, precum supravegherea generalizată, impunerea conformității ideologice și reprimarea societății civile independente. Din această perspectivă, instituțiile liberale ale Hong Kongului, sfera civică vibrantă și cultura disidenței politice au ajuns să reprezinte nu doar o provocare de guvernare, ci și o amenințare existențială la adresa ordinii politice tot mai restrictive a Chinei continentale. Cu cât conducerea centrală a avansat mai mult spre control totalitar, cu atât și-a permis mai puțină toleranță pentru un oraș semi-autonom ale cărui libertăți funcționau ca un contraexemplu viu în cadrul Republicii Populare Chineze.

Dezvoltarea economică rapidă a Chinei a fost un element esențial al legitimității Partidului Comunist, favorizând o largă acceptare publică a regimului de partid unic. Deși majoritatea cetățenilor chinezi nu revendică în mod direct instaurarea unei democrații liberale, mulți își doresc un cadru politic mai relaxat, care să ofere libertăți personale mai mari, să permită o autonomie locală reală și să protejeze diversitatea culturală împotriva uniformizării impuse în numele unității naționale. Această tensiune dintre impulsul centralizator al Partidului și așteptările publice pentru

un model de guvernare mai puțin intruziv influențează atât politica internă, cât și modul în care Beijingul percepe amenințarea reprezentată de spații precum Hong Kong, unde astfel de libertăți au fost istoric mai bine consolidate.

Hong Kong reprezintă o amenințare ontologică pentru China deoarece întruchipează o identitate alternativă: etnic chineză, dar politic liberală și integrată global, contrazicând astfel narațiunea centrală a PCC privind unitatea sub un regim de partid unic. Existența sa a pus sub semnul întrebării teza Partidului potrivit căreia cultura chineză ar fi intrinsec incompatibilă cu democrația liberală sau cu adaptarea și reinventarea valorilor occidentale. Lăsată nerezolvată, această identitate alternativă risca să inspire revendicări similare în China continentală și să întărească rezistența în Taiwan. Decizia PCC de a desființa autonomia Hong Kongului a exprimat, așadar, nu doar preocupări strategice privind suveranitatea și ingerința externă, ci și nevoia de a impune o viziune unică, necontestată, a identității naționale chineze. Într-o perspectivă mai amplă, cazul relevă legătura strânsă dintre ordinea socială internă a Chinei și postura sa externă: stabilitatea este definită nu doar prin control teritorial sau creștere economică, ci și prin conformitatea ideologică și identitară a populației. Din acest punct de vedere, gestionarea disidenței și a identităților alternative în interiorul Chinei este inseparabilă de comportamentul său în Asia-Pacific, transformând interdependența dintre politica internă și cea externă într-un factor central al ordinii regionale.

Consecințele regionale și internaționale au fost semnificative. Statele Unite, Regatul Unit, Uniunea Europeană, Japonia și Taiwan au condamnat acțiunile Beijingului, au impus sancțiuni limitate și, în unele cazuri, au creat programe de relocare pentru refugiați. Totuși, nicio putere externă nu a fost dispusă să intervină direct într-o chestiune pe care China o revendică drept internă. Această evoluție a scos în evidență limitele normelor liberale atunci când intră în conflict cu interesele fundamentale ale unei mari puteri. Ea a servit, totodată, ca avertisment pentru Taiwan, ale cărui elite politice invocă frecvent soarta Hong Kongului drept dovadă că promisiunile Beijingului privind păstrarea autonomiei sub suveranitate chineză nu pot fi considerate credibile.

Pentru Asia-Pacific, experiența Hong Kongului evidențiază determinarea Chinei de a-și consolida puterea regională chiar cu prețul reputației internaționale și al respectării normelor liberale. Cazul a contribuit la o apropiere tot mai vizibilă între democrațiile care critică modelul de guvernare al

Beijingului, însă mulți vecini asiatici au rămas prudenți, punând pe primul plan relațiile economice în locul solidarității politice. Pe plan intern, Hong Kong a fost pe deplin integrat în sistemul politic al Chinei, devenind un exemplu ilustrativ al „liniilor roșii” trasate de PCC. Traectoria Hong Kongului este crucială pentru înțelegerea politicii interne a Chinei și a narațiunii sale naționaliste: a funcționat ca un teren de probă pentru modul în care Beijingul gestionează contestările la adresa viziunii sale asupra suveranității, iar succesul perceput al PCC în acest caz poate întări pozițiile sale și pe alte fronturi disputate. În același timp, costurile economice și de imagine ale represiunii, inclusiv exodul de talente și reconfigurarea strategiilor lanțurilor de aprovizionare, arată că deciziile politice interne ale Chinei produc efecte cu ecou larg pe plan regional și global.

Dinamicile geopolitice ale regiunii Asia-Pacific și oportunități pentru cercetări viitoare

Dependența de Cale și Politica Constrângerii

Suveranitatea Taiwanului a fost afirmată performativ, nu dată de la sine; rezistența Hong Kongului a generat capital simbolic care a supraviețuit înfrângerii imediate; relațiile dintre Japonia și Coreea de Sud au arătat că resentimentele istorice reactivate pot reconfigura alianțele. Aceste exemple arată că strategia națională și ordinea regională se formează printr-un proces continuu de negociere între resursele materiale și percepțiile intersubiective.

Privit prin prisma dependenței de cale, se poate observa cum condițiile inițiale și moștenirile instituționale, de la tratatele postbelice la aliniamentele Războiului Rece, au plasat actorii regionali pe traiectorii care se consolidează în timp. Îmbinând realismul, constructivismul și perspectivele postcoloniale, analiza propune cauzalități multiple, evitând explicațiile univoce. Structurile de putere și narațiunile sociale limitează opțiunile prezentului, făcând inteligibile acțiuni ce par iraționale, dar care funcționează ca strategii definite identitar și guvernate de dependența de cale. Poziția dominantă a Taiwanului în industria semiconductoarelor oferă atât pârgii de descurajare, cât și vulnerabilități; moștenirea colonialismului japonez a contribuit, în Taiwan, la formarea unei identități diferite de cea chineză; reformele din perioada ocupației americane au plasat Japonia pe

o traiectorie stabilă de partid dominant; sistemul chaebol din Coreea de Sud a favorizat fragmentarea elitelor; iar Hong Kong, lipsit de o statalitate formală, a acumulat capital simbolic și cultural.

Astfel de cazuri arată că norme precum democrația, interesul național sau autodeterminarea sunt construite și instrumentalizate prin narațiuni istorice și interese de putere. Dependența de cale continuă să modeleze politica regională a constrângerii. Aceste constrângeri derivă mai puțin din evenimentele istorice în sine și mai mult din modul în care acestea sunt rememorate, reinterpretate și instrumentalizate politic. Elitele politice și economice își ajustează narațiunile pe măsură ce se schimbă circumstanțele și echilibrele de putere, însă într-o manieră care nu le amenință poziția. Socializarea sedimentează ideile dominante, făcându-le greu de depășit. Instituțiile politice, sistemul juridic, structurile economice, structuri de putere patriarhale și normele nescrise care reglementează comportamentele și aspirațiile întăresc această dependență de cale și generează o inerție structurală de durată. Cultura populară și mass-media amplifică efectul, oferind atât divertisment, cât și repere identitare care legitimează narațiunile dominante și reduc presiunea pentru reforme structurale. Desigur, toate acestea pot funcționa ca instrumente de contestare a ordinii dominante. În anumite privințe există un progres real, iar lumea se află într-o schimbare inevitabilă; totuși, acest proces nu este liniar și este doar rareori revoluționar. În consecință, schimbarea substanțială este adesea prohibitivă politic, iar atunci când se produce, costurile sunt de regulă foarte ridicate. Astfel, dependența de cale se transmite din generație în generație, chiar și atunci când anumite structuri de putere, mentalități și comportamente se modifică semnificativ.¹²

Natura Umană, Emoțiile, Memoria Generațională și Politica Resentimentului

A privi lumea ca fiind construită social implică deja un proces în care capacitatea de acțiune a actorilor și instituțiile nu sunt înțelese ca date obiective, ci printr-o perspectivă intersubiectivă, încărcată emoțional. Considerăm însă că acest cadru nu este suficient pentru a explica cicluri îndelungate de violență sistemică și nici pentru a înțelege de ce socializarea în cadrul statului-națiune este atât de eficientă fără o fundamentare realistă ancorată în natura umană. Cazurile

¹² Alexandra Cirone and Thomas B. Pepinsky. 2022. "Historical Persistence." *Annual Review of Political Science*, Volume 25: 241-259. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051120-104325>.

analizate arată că emoțiile, identitatea și memoria generațională modelează atât politica externă, cât și pe cea internă. Umilința, mândria, frica, sentimentul de dreptate, revanșa și speranța alimentează comportamente precum naționalismul populist din Japonia și Coreea de Sud, manifestările de suveranitate ale Taiwanului și rezistența Hong Kongului. O perspectivă realist-construktivistă atentă la aceste dimensiuni emoționale anticipează mai bine escaladările decât o analiză strict materială.

În toate aceste cazuri, experiența colonială a pus în mișcare traiectorii care continuă să modeleze opțiunile de astăzi. În China, ocupația din 1931–1945 a întărit o narațiune a victimizării și vigilenței, legând legitimitatea regimului de respingerea umilirii, consolidând suspiciunea față de Japonia și accentuând revendicările asupra Taiwanului. În Taiwan, dominația japoneză a lăsat în urmă infrastructură modernă, practici birocratice și influențe culturale care au diferențiat identitatea față de China continentală și care, ulterior, în interacțiune cu democratizarea, au alimentat preferința pentru status quo și o aliniere selectivă cu Japonia. În Coreea de Sud, asimilarea coercitivă și exploatarea au cultivat resentimente de durată și un naționalism vigilent care limitează apropierea de Tokyo în pofida intereselor comune de securitate, în timp ce autoritarismul dezvoltator, combinat cu o economie politică dominată de chaebol, a întărit structurile elitelor. În Hong Kong, guvernarea britanică a instituit common law, libertăți civice, spații publice bilingve (engleză și cantoneză) și o economie de servicii, formând o identitate civică liberală și așteptări de autoguvernare care au intrat în conflict cu suveranitatea unitară a Beijingului după 1997. Aceste moșteniri instituționale distincte și memorii colective influențează percepția amenințărilor, comportamentul în materie de alianțe și coalițiile interne, generând constrângeri politice persistente. Cercetările viitoare ar trebui să analizeze modul în care moștenirile coloniale diverse au modelat identitățile și comportamentele politice contemporane ale statelor din Asia-Pacific.

Violența și rivalitatea nu decurg doar din calcule strategice, ci și din psihologia umană și din dinamici de grup, adesea descrise prin conceptul de tribalism. Narațiunile naționale cultivă loialitatea, iar amintirile colective precum colonizarea occidentală, dominația japoneză asupra Coreei sau ‘Secolul Umilinței’ al Chinei justifică politici intransigente. Reproduse și adaptate de elite prin politică și educație, aceste resentimente sunt reinterpretate constant, dar nucleul lor persistă peste generații, menținând antagonismele chiar și atunci când cooperarea ar aduce

beneficii materiale. Fără reconciliere sau recontextualizare, așa cum s-a întâmplat cu pacifismul postbelic al Japoniei, politica resentimentului alimentează cicluri de provocare și ripostă, fiecare parte percependu-se drept defensivă. Pacea și dreptatea rămân fragile, necesitând reținere morală și conducere prudentă. Această realitate pune sub semnul întrebării optimismul liberal și adaugă o perspectivă realistă asupra forței persistente a emoției, memoriei și identității.

Geopolitica ca Spațiu Narativ: Strategie, Temporalitate și Semnificație

Rivalitățile se manifestă în muzee, manuale, diplomație și cultură populară, conturând un conflict structural cu dimensiuni culturale privind viziunea care va domina ordinea regională. Statele își promovează propriile discursuri strategice, de la ‘Indo-Pacific liber și deschis’ al Statelor Unite și Japoniei până la ‘Comunitatea cu un destin comun’ a Chinei, în încercarea de a câștiga legitimitate, de a stabili regulile competiției și de a atrage sprijin extern. Puterile mijlocii, precum Japonia, Coreea de Sud și Taiwan, își văd marja de autonomie redusă pe măsură ce sunt împinse să se alinieze cu una dintre tabere, fapt care adâncește polarizarea. Nici realismul, nici liberalismul clasic nu pot explica în întregime aceste transformări centrate pe identitate, care reclamă atenție la securitatea ontologică și la modul în care elitele interpretează contextul. Alianțele persistă nu doar prin echilibre materiale de putere, ci și prin narațiuni comune de încredere și legitimitate. În acest cadru, formarea identității și politica simbolică devin esențiale pentru comportamentul de securitate, vizibile în schimbarea posturii militare a Japoniei, în dezbaterile interne din Coreea de Sud, în apărarea democrației de către Taiwan și în mișcările de protest din Hong Kong. Statele reacționează nu doar la acțiuni, ci și la semnificația pe care o atribuie acestora.

Asimetriile temporale reprezintă o sursă adesea neglijată de tensiune, deoarece actorii operează pe cronologii istorice distincte. Democrația încă tânără a Taiwanului, proiectul Chinei de revitalizare civilizațională și problemele sale demografice, pacifismul postbelic al Japoniei și modernizarea accelerată a Coreei de Sud evoluează în ritmuri politice diferite, transformând geopolitica într-o competiție a sincronizării, nu doar a puterii. Ambiguitatea strategică își diminuează eficiența atunci când naționalismul și absolutismul moral, în contexte precum Strâmtoarea Taiwan, insulele Senkaku sau Hong Kong, împing actorii către alegeri binare.

Conducere Strategică în Cadrul Structurilor Istorice

Analiza noastră arată că liderii contează în relațiile internaționale, dar doar în limitele trasate de structurile istorice. Artă guvernării este deopotrivă știință și artă: prin decizii strategice, liderii pot influența cursul evenimentelor, însă rămân actori ancorați istoric, constrânși de condiții materiale, de instituții și de ideologii adânc înrădăcinate. Succesul depinde de capacitatea lor de a citi corect aceste semnale structurale. Conducerea Chinei urmărește obiective naționale pe termen lung, dar trebuie în același timp să navigheze instituțiile Partidului Comunist și așteptările naționaliste, iar liderii Japoniei care încearcă să normalizeze politica de apărare sunt nevoiți să opereze în limitele legale și în cadrul unei opinii publice încă profund ancorate în pacifism. Spre deosebire de teoriile care fie exagerează, fie minimizează rolul leadershipului, constatările noastre arată că liderii pot schimba traiectoria, dar numai în interiorul oportunităților pe care le oferă istoria și societatea. O perspectivă realist-constructivistă restituie astfel agenția, fără a ignora constrângerile structurale, și pune în lumină liderii capabili să navigheze cu pricepere și să adapteze subtil structurile din jurul lor.

Generațiile tinere, Corporațiile, Diasporele: Noi Agenți ai Schimbării Geopolitice

Evidențiem și influența tot mai mare a actorilor nestatali în geopolitica regională, ceea ce arată nevoia de a depăși perspectiva statocentrică: mișcările de tineret, comunitățile diasporei, corporațiile multinaționale și platformele digitale au devenit jucători strategici capabili să redefinească narațiunile naționale și agende de politici publice. În Asia de Est, protestele de jos în sus, precum manifestațiile conduse de tineri în Hong Kong, deciziile corporative privind re poziționarea lanțurilor tehnologice de aprovizionare și eforturile de lobby ale diasporei au influențat atât comportamentul statelor, cât și percepțiile internaționale. Puterea și influența devin astfel mai difuze: ordinea regională este imaginată și disputată de o varietate de actori, nu doar de elitele statale. Constatările noastre rezonază cu ideea unei lumi *multiplex*¹³ sau a unui *multi-order world*:¹⁴ în loc ca o ordine liberală să fie înlocuită pur și simplu de alta, observăm sfere de influență

¹³ Amitav Acharya. 2018. *The End of American World Order*. Cambridge: Polity Press.

¹⁴ Trine Flockhart. 2016. "The coming multi-order world." *Contemporary Security Policy*, Volume 37, Issue 1: 3-30.

și legitimitate care se suprapun. Preeminența SUA în domeniul securității, leadershipul economic al Chinei și rețelele transnaționale de activiști și companii coexistă și uneori intră în competiție, făcând ca Asia-Pacific să fie definită de hegemonii suprapuse care operează la scări diferite. Această pluralizare a agenției obligă cercetătorii și factorii de decizie să țină cont de interacțiunea complexă dintre state și forțele nestatale, inclusiv de modul în care mișcările din social media sau alianțele corporative pot deplasa balanța de putere ori pot modifica prioritățile diplomatice în moduri pe care modelele tradiționale din relațiile internaționale tind să le ignore.

Suveranități Fără Recunoaștere Formală și Naționalism Post-Westfalian

Lucrarea noastră pune sub semnul întrebării viziunea westfaliană a suveranității ca absolută și imuabilă. În cazurile analizate, suveranitatea apare ca afirmare performativă, ca obiect de contestare și ca simbol politic. Taiwanul și Hong Kongul nu se înscriu în modelul clasic de stat suveran, dar au reușit să construiască identități politice puternice și o influență semnificativă. Identitatea democratică a Taiwanului și autonomia sa de facto îi conferă atât valoare strategică, cât și o dimensiune ideologică ce provoacă Beijingul, dincolo de recunoașterea internațională limitată. În Hong Kong, protestele, chiar dacă au fost reprimare, au proiectat o formă de suveranitate simbolică și o viziune alternativă asupra ordinii politice, atrăgând sprijin internațional fără a dispune de independență juridică.

Astfel de cazuri pot fi descrise drept „suveranități fără statut deplin” (non-sovereign sovereignties): comunități care, deși nu dispun de suveranitate recunoscută integral, influențează normele și strategiile marilor puteri dincolo de propria lor greutate materială. Ele exprimă un naționalism post-westfalian, orientat spre conservarea autonomiei, a identității distincte și a valorilor democratice în interiorul sau chiar împotriva unor structuri statale mai vaste. În secolul XXI, suveranitatea se configurează ca un spectru, unde gradele de autoguvernare și de legitimitate pot rivaliza cu independența formală. Această ambiguitate a suveranității devine un teren central al conflictului și al afirmării capacității de acțiune.

Narațiunea Chinei despre suveranitate absolută intră în coliziune cu aceste mișcări, slăbindu-i soft power-ul (tradus la noi puterea blândă, dar aici mai mult cu sens de prestigiu) chiar în momentul

în care își reafirmă controlul. Evoluțiile politice din Taiwan, Hong Kong și China continentală arată că modernizarea nu echivalează automat cu liberalizarea, întrucât identitatea și memoria istorică condiționează transformarea prosperității economice în revendicări democratice. În acest context, suveranitatea se manifestă ca o revendicare fluidă și disputată, iar actori aflați în afara statalității depline devin pivoți ai politicii din Asia-Pacific.¹⁵

Reverberații Globale, Forțe Motrice Locale: Regândirea Capacității de Acțiune în RI

În pofida anvergurii globale a rivalității SUA–China, multe evoluții regionale sunt determinate în primul rând de forțe locale. Globalizarea amplifică reverberațiile evenimentelor din politica internă pe scena internațională și, invers, ale presiunilor externe în sfera internă, dar factorul decisiv rămâne capacitatea de acțiune a actorilor locali. În Asia, de la corporații și administrații urbane la mișcări civice, aceștia urmăresc să-și modeleze propriul mediu, nu să se conformeze automat agendelor marilor puteri. Exemplele includ poziționarea Samsung în timpul războiului comercial SUA–China, ghidată de interese corporative și imperative interne; protestele din Hong Kong, motivate de revendicări de autonomie și justiție, dar cu rezonanță globală; și reformele economice ale Japoniei, orientate către stabilitatea internă, deși cu efecte și asupra politicii externe. Statele și societățile din Asia de Est își urmăresc frecvent propriile obiective, uneori dincolo de logica competiției dintre Washington și Beijing. Conflictele pot izbucni din dispute regionale sau resentimente istorice, nu doar din logica conflictului prin interpuși specifică Războiului Rece. Epoca informațională a întărit identitățile locale: conectivitatea sporită accentuează conștientizarea diferențelor și a nemulțumirilor, alimentând noi forme de naționalism. În locul unei convergențe globale, asistăm la agende plurale și particularizate. Teoria relațiilor internaționale trebuie să reflecte mai bine această capacitate de acțiune locală și regională și să evite reducerea evenimentelor la simple expresii ale rivalității dintre marile puteri. Recunoașterea rolului autonom al actorilor locali, al grupurilor de interese și al puterilor mijlocii permite o înțelegere mai fidelă a rezultatelor din politica internațională.

¹⁵ J. Samuel Barkin. 2021. *The Sovereignty Cartel*. Cambridge: Cambridge University Press.

Pluralism în Teoria RI: Viziuni Concurente asupra Legitimității Internaționale

O contribuție centrală a acestei cercetări este angajamentul față de pluralismul teoretic și reflexivitate. Adoptăm un realism etic, cu scopul de a înțelege politica mondială în complexitatea ei tragică, nu de a impune o singură viziune normativă. În loc să pornim de la un model universal al unei ordini legitime, recunoaștem existența unor viziuni multiple, modelate de istorii și valori diferite.¹⁶ Analiza noastră realist-constructivistă separă preferințele normative de concluziile analitice, pune în dialog perspectivele non-occidentale cu cele occidentale și scoate în evidență biasurile literaturii dominante în RI. Comparăm reprezentările occidentale ale ascensiunii Chinei, adesea formulate ca o „problemă” de rezolvat prin reguli occidentale,¹⁷ cu narațiunile Chinei despre restaurarea măreției naționale și construirea unei lumi multipolare.¹⁸ Tratarea gândirii politice chineze ca o viziune coerentă asupra lumii permite o înțelegere mai profundă a politicilor sale față de Taiwan și Hong Kong.

În mod similar, politica de hedging și echilibrare a Japoniei este interpretată ca o adaptare rațională la condițiile în schimbare. Constatăm că ordinea internațională este, prin însăși natura ei, pluralistă și disputată. „Ordinea bazată pe reguli” promovată de SUA nu este acceptată universal, iar apelurile Chinei la un sistem internațional „democratic” rezonază cu unele state. Această pluralitate reclamă modestie epistemică, obligând analiștii să își recunoască prejudecățile culturale și să ia în serios atât conceptele variate ale legitimității, cât și perspectivele civilizaționale diverse asupra chinezității.¹⁹ Practic, avertizăm asupra pericolului de a transforma rivalitățile în dispute moralizate și pledăm pentru o administrare pragmatică a schimbărilor de putere, deoarece un conflict între mari puteri ar fi lipsit de câștigători. Studiul nostru încurajează mai multă reflexivitate și incluziune în teoria RI și propune un model de integrare a realităților non-occidentale în analizele ordinii globale.²⁰

¹⁶ Martin Hall and Patrick Thaddeus Jackson (Eds.). 2008. *Civilizational Identity: The Production and Reproduction of "Civilizations" in International Relations*. New York: Palgrave Macmillan.

¹⁷ Young Chul Cho and Yih-Jye Hwang. 2020. "Mainstream IR Theoretical Perspectives and Rising China Vis-À-Vis the West: The Logic of Conquest, Conversion and Socialisation." *Journal of Chinese Political Science*, Volume 25: 175-198.

¹⁸ Yan Xuetong. 2011. *Ancient Chinese Thought, Modern Chinese Power*. New Jersey: Princeton University Press.

¹⁹ Chih-yu Shih. 2022. *Post-Chineseness: Cultural Politics and International Relations*. Albany, NY: State University of New York Press.

²⁰ Barry Buzan and Amitav Acharya. 2021. *Re-imagining International Relations: World Orders in the Thought and Practice of Indian, Chinese, and Islamic Civilizations*. Cambridge: Cambridge University Press.

Reîncadrarea Politicii Externe prin Prisma Stratificării Economice

Punem în prim-plan structura socială internă, în special stratificarea economică, ca determinant esențial al politicii externe. Inegalitatea, atât în interiorul statelor, cât și între ele, funcționează ca un multiplicator de securitate: amplifică narațiunile naționaliste, alimentează diplomația performativă a elitelor și adaugă volatilitate configurațiilor de alianță. Liderii confrunțați cu clivaje economice extreme recurg frecvent la teme externe pentru a-și consolida legitimitatea. În China, la fel ca în gestionarea protestelor din Hong Kong, naționalismul intransigent și narațiunile despre amenințări externe au deviat atenția de la nemulțumirile socio-economice. În Taiwan, apelul constant la suveranitatea democratică a întărit solidaritatea internă în contextul dificultăților economice.

Inegalitatea subminează, de asemenea, coeziunea regională, alimentând neîncrederea. Disparitățile de dezvoltare dintre statele asiatice generează percepții divergente asupra amenințărilor și seturi de valori diferite, limitând inițiativele colective, precum ASEAN. Inegalitatea adânc înrădăcinată întreține inerția politicilor: o veritabilă „stagnare strategică prin stratificare”, în care elitele care beneficiază de aranjamentele existente se opun schimbărilor ce le-ar putea afecta interesele. Acest cadru explică de ce anumite alianțe sau dependențe persistă în pofida transformărilor geopolitice.

Inegalitatea severă poate genera și tulburări cu componentă identitară, cu ecouri internaționale. În China, contrastul puternic dintre regiunile prospere de coastă și provinciile interioare mai sărace complică coeziunea națională, transformând apelul la naționalism intransigent și la narațiuni despre amenințări externe într-un instrument atractiv pentru conducerea centrală. În Coreea de Sud, inegalitatea economică persistentă, consolidată de dominația conglomeratelor chaebol, alimentează frustrarea publică și influențează dezbaterile despre globalizare, politica comercială și relațiile cu Japonia. Protestele din Hong Kong au fost motivate nu doar de idealuri politice, ci și de nemulțumirea față de excluziunea economică, ceea ce a consolidat o identitate locală în opoziție cu Beijingul. Aceste cazuri arată că injustiția socială, identitatea culturală și naționalismul se pot suprapune. Factorii de decizie trebuie să țină cont de contextul economic intern, întrucât acțiuni care par iraționale din exterior pot fi strategii de gestionare a instabilității sau de redirectionare a nemulțumirii. O abordare a nemulțumirilor economice poate diminua atractivitatea

naționalismului extrem. Privirea politicii externe prin prisma inegalității adaugă o dimensiune socio-economică teoriei RI, arătând că distribuția internă modelează comportamentul extern.²¹

Ordini Paralele în Comerțul din Asia-Pacific: Decuplare, Rezistență și Securizarea Lanțurilor de Aprovizionare

Identificăm o schimbare decisivă în geoeconomie, marcată de apariția unor ordine paralele în comerțul din Asia-Pacific, pe măsură ce legăturile economice sunt remodelate de rivalitatea în materie de securitate. Presupoziția conform căreia interdependența comercială garantează pacea este tot mai contestată, întrucât dependența de un competitor strategic este percepută acum drept vulnerabilitate. Asistăm la o decuplare selectivă în sectoare-cheie, Statele Unite și aliații lor reducând expunerea la China în domeniul tehnologiilor critice și securitizând lanțurile de aprovizionare. Demersul de a restricționa accesul Chinei la semiconductori avansați, prin controale la export și prin coaliția „Chip 4” (SUA, Japonia, Taiwan și Coreea de Sud), urmărește păstrarea unui avantaj tehnologic.

Decuplarea întâmpină rezistență după decenii de integrare comercială, ceea ce face ca separarea lanțurilor de aprovizionare să fie lentă și inegală. Japonia și-a relocalizat o parte din producție și s-a aliniat restricțiilor tehnologice impuse de SUA, asumând costuri economice semnificative, în timp ce Coreea de Sud rămâne prudentă din cauza dependenței de piața chineză. Rezultatul este o bifurcare parțială: un bloc high-tech centrat pe SUA prinde contur, în paralel cu o sferă comercială centrată pe China, încă robustă, lăsând multe state într-o poziție intermediară.

Politica economică și strategia se întrepătrund tot mai mult. Quad și AUKUS includ tehnologia și reziliența lanțurilor de aprovizionare în agende de securitate, iar inițiativele regionale precum „infrastructura de calitate” a Japoniei și Belt and Road a Chinei promovează modele concurente de dezvoltare și legitimitate. Geoeconomia în Asia-Pacific a devenit un spațiu de dispută, unde standardele comerciale și tehnologice funcționează ca arene ale rivalității. Instituțiile vechii ordini

²¹ Thomas Piketty. 2017. *Capital in the Twenty-First Century*. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press.

liberale sunt fie redimensionate, fie ocolite de noi coaliții, ceea ce marchează trecerea de la o epocă în care creșterea era urmărită separat de competiția geopolitică.

Asimetrie și Ambiguitate: Poziționări de Forțe într-o Regiune Fragmentată

Analiza noastră de securitate descrie o Asia-Pacific definită de capabilități asimetrice și ambiguitate strategică, într-o ordine aflată în fragmentare. Convingerea că integrarea economică garantează stabilitatea s-a erodat; astăzi, stabilitatea necesită gestiune politică activă și legitimitate negociată. Percepțiile de amenințare cântăresc adesea mai mult decât capabilitățile efective, iar statele se bazează pe descurajare simbolică și pe semnalizare politică cel puțin la fel de mult cât pe pregătirea militară. Taiwanul ilustrează această tendință, mizând mai degrabă pe demonstrații vizibile de voință și pe semnalizare diplomatică decât pe o capacitate proprie, completă, de a purta un război, strategie viabilă în special datorită sprijinului anticipat al SUA. Această realitate scoate în evidență vulnerabilități, deoarece multe dintre strategiile de descurajare au puțină profunzime fără umbrela de securitate americană. O echilibrare eficientă depinde de integrare, logistică și coeziune credibilă între aliați cel puțin la fel de mult cât depinde de sisteme de armament.

Specificul teatrelor maritim și aerian amplifică ambiguitatea. În spațiile disputate, patrulele de rutină pot fi percepute ca acte de agresiune, pe fondul disputelor istorice nerezolvate, ceea ce generează o dilemă de securitate în care acumulările defensive par ofensive și declanșează escaladări reciproce. Cursa înarmărilor care rezultă este asimetrică din punct de vedere calitativ: Japonia investește în sisteme aeriene și navale cu capabilități ofensive, Taiwanul în apărare mobilă, iar China în forțe navale convenționale, drone, rachete antinavă (A2/AD) și domenii emergente precum cibernetica și spațiul extraatmosferic. Aceste traiectorii reflectă percepții distincte ale amenințărilor și culturi strategice diferite, ceea ce sporește riscul interpretării greșite a intențiilor într-o criză.

O schimbare mai puțin vizibilă este militarizarea logisticii și a infrastructurii. Facilități civile, precum porturi, nave de pescuit și nave comerciale, aerodromuri și cabluri submarine, sunt fortificate sau adaptate pentru dublă utilizare, iar alianțele conduse de SUA extind interoperabilitatea prin acorduri privind accesul reciproc la baze și sprijin logistic, inclusiv prin

inițiative precum AUKUS. Această tendință estompează granița dintre pace și război și împinge competiția în domenii anterior considerate neutre. Toți acești factori sporesc riscul de eroare de calcul, mai ales pe măsură ce anul 2027 aduce o convergență a reperelor militare chineze, taiwaneze, japoneze și americane. Războiul devine cel mai probabil atunci când rivalitatea de putere se intersectează cu conflicte identitare profunde, ca în Taiwan și în insulele Senkaku/Diaoyu, unde valoarea strategică se împletește cu simbolismul naționalist. Natura lor maritimă, absența unor delimitări clare și ritmul operațional ridicat cresc suplimentar riscul ca un accident sau o mișcare preemptivă să declanșeze escaladarea. În lipsa unor măsuri solide de consolidare a încrederii, a unor canale de comunicare și a reținerii reciproce care să abordeze atât realitățile de putere, cât și narațiunile istorice, pericolul unui conflict major va rămâne ridicat.

Concluzie

În ultimă instanță, această teză propune o lectură realist-constructivistă a Asia-Pacificului, în care mutațiile de putere sunt inseparabile de narațiunile și identitățile prin care sunt percepute. Ordinea regională nu se așază ca o arhitectură stabilă, ci se conturează precar, din negocieri continue între constrângerile structurale și capacitatea de acțiune a actorilor care le traversează. Durabilitatea memoriei istorice, persistența configurațiilor elitelor și utilizarea strategică a identității modelează atât cooperarea, cât și conflictul, făcând stabilitatea dependentă de o gestionare mereu incompletă a semnificațiilor. Capacitatea de acțiune nu aparține doar marilor puteri, ci și puterilor mijlocii, actorilor locali și mișcărilor sociale, ale căror inițiative pot reorienta dinamica regională, dar niciodată nu pot elimina tensiunea. Recunoscând că schimbările de putere sunt inseparabile de schimbările de sens, lucrarea sugerează că politica internațională rămâne o explorare deschisă a unei lumi în care echilibrul dintre material și ideatic este mereu provizoriu, iar ordinea – în cel mai bun caz – fragilă și temporară.

Oportunități pentru cercetări viitoare

Extinzând modelul realist-constructivist și de dependență de cale, agenda de cercetare depășește cazurile analizate aici. Coreea de Nord constituie un test exigent, unde supraviețuirea regimului,

nevoia de recunoaștere și garanțiile de securitate cântăresc mai mult decât pârghiile coercitive brute, iar rezultatele sunt modelate în principal de rivalitatea SUA–China. În Asia de Sud-Est, analiza moștenirilor coloniale și a formării elitelor poate lămuri aliniamentele actuale; Singapore oferă un analog util pentru Hong Kong, prin poziția sa strategică și prin autoritarismul său tehnocratic. ASEAN merită o reevaluare din perspectiva dezvoltării inegale și a instituțiilor moștenite. Războiul civil din Myanmar poate fi înțeles ca reproducere a unor identități și instituții formate în momente critice, inclusiv genocidul Rohingya și reacția internațională limitată. Un program comparativ despre terorism ar putea lega clivajele religioase, capacitatea statală și geografia arhipelagică în Indonezia și Filipine.

Linii viitoare de cercetare includ analiza Belt and Road în Asia de Sud-Est prin prisma percepțiilor locale despre suveranitate, dependență și legitimitate, precum și investigarea consolidării parteneriatului China–Rusia în Asia Centrală și în Arctica, acolo unde se intersectează discursuri, instituții și interese materiale. Din punct de vedere normativ, proiectul susține un realism pragmatic și pluralist: unul care denunță instrumentalizarea ipocrită a ideilor fără a abandona rigoarea empirică, care acordă prioritate negocierii orientate spre probleme concrete în locul competiției existențiale și care concepe stabilitatea nu ca pe un progres teleologic, ci ca pe o realizare fragilă, negociată continuu, ce reclamă conștiință istorică, sensibilitate culturală și o investigație disciplinată.

Diagrama 1: K-pop și micro-structurile puterii în Relațiile Internaționale

Acest diagramă ilustrează modul în care fenomenele culturale, adesea considerate marginale în analiza tradițională a Relațiilor Internaționale, pot ocupa un rol central în înțelegerea dinamicilor globale. Printr-o lentilă realist-constructivistă îmbogățită de o abordare foucauldiană, figura cartografiază felul în care K-pop-ul reflectă și, totodată, modelează structurile de putere, operând la intersecția dintre subversiunea artistică, mișcările de protest, cenzura statală și reproducerea capitalistă.

K-pop-ul este simultan un instrument al consolidării hegemoniei și al rezistenței subtile. El reproduce status quo-ul prin hiper-comercializare și proiecție de soft power, dar creează în același timp spații pentru disidență simbolică și activism identitar. Aceste dinamici se înscriu în tensiuni sociale mai largi – democratizare, traumă istorică, moștenirea militară, inegalitate socială și emergența unei noi clase de mijloc – demonstrând co-constituirea reciprocă a puterii și a ideilor. Consecințele asupra politicii externe sunt duale. Pe de o parte, consumerismul asociat K-pop-ului favorizează o conformare mai mare a societății la deciziile elitelor statale și corporatiste. Pe de altă parte, potențialul subversiv al industriei a inspirat mobilizare civică și mișcări de protest, relevând modul în care chiar și forme culturale aparent apolitice pot contribui la formarea conștiinței politice și la modelarea comportamentului internațional.

Liniile albastre reprezintă structuri sedimentate istoric, modelate de dependența de cale. Liniile roșii reflectă contestarea ideatică, indicând felul în care noi discursuri și mișcări sociale provoacă aceste structuri înrădăcinate. Liniile verzi surprind sinteza dintre structură și contestare, generând rezultate cu consecințe asupra politicii externe și a Relațiilor Internaționale. Atunci când o linie indică într-o singură direcție, influența este interpretată ca fiind în principal unidirecțională. Când linia indică în ambele sensuri, ea sugerează o relație dialectică de co-constituire intersubiectivă.

Această diagramă subliniază imposibilitatea trasării unor separații clare între putere și idei, precum și între variabilele materiale și cele ideatice. Toate sunt profund interconectate, modelându-se și remodelându-se reciproc în timp și spațiu. Scopul aici este de a demonstra flexibilitatea designului teoretic în a surprinde dinamici ale Relațiilor Internaționale ce variază de la militarism instituțional până la expresie culturală.

Diagrama 1: K-pop și micro-structurile puterii în Relațiile Internaționale

Micro analysis example

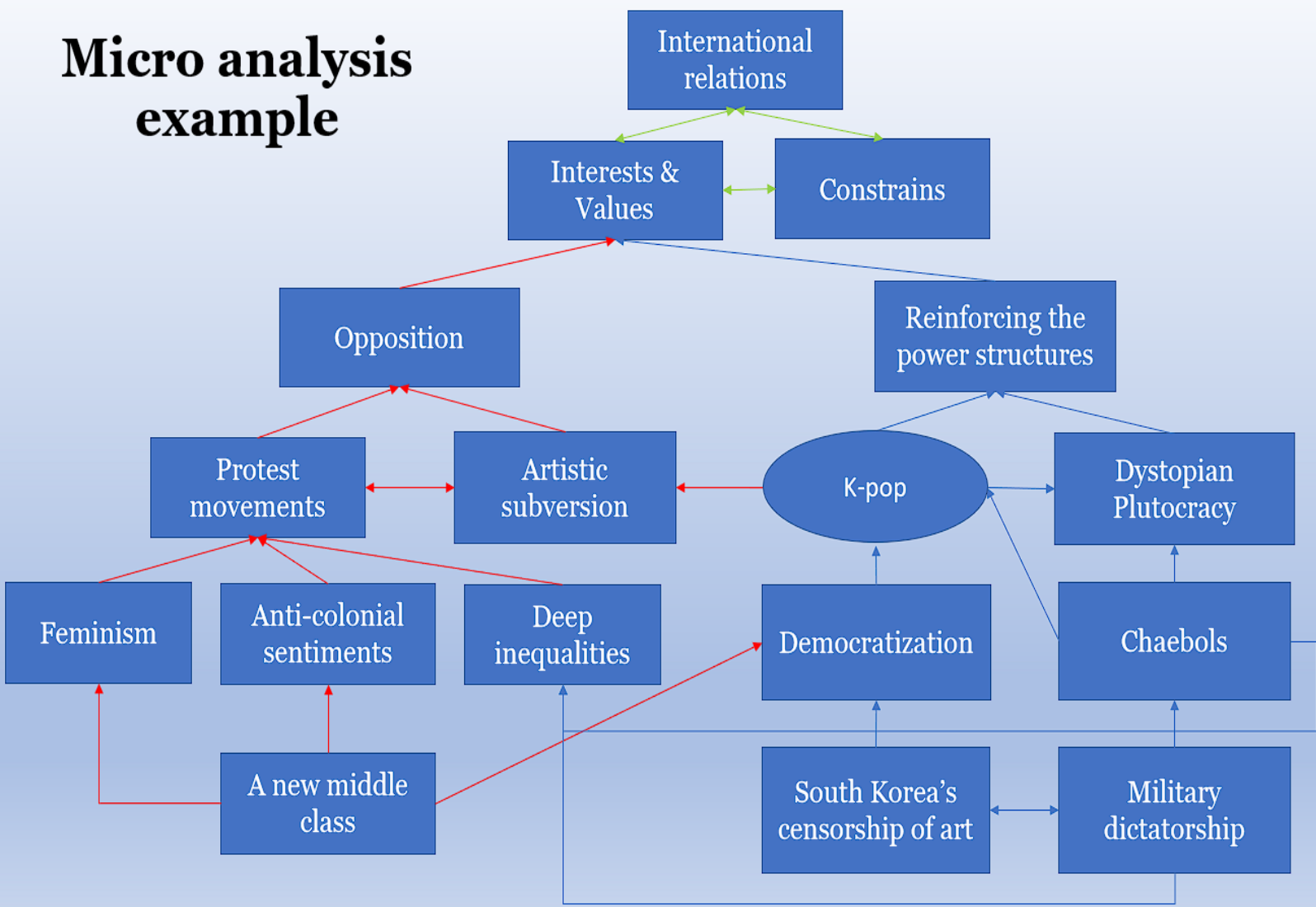

Diagrama 2: Relațiile Japonia–Coreea de Sud și dialectica istoriei, identității și puterii

Această diagramă oferă o sinteză vizuală a primului studiu de caz empiric, care analizează dinamici condiționate istoric și înrădăcinate structural ce modelează relația dintre Japonia și Coreea de Sud în cadrul peisajului geopolitic în schimbare al regiunii Asia-Pacific. Ea cartografiază interacțiunea multifacetată dintre moștenirile dependente de cale, continuitatea elitelor, politica identitară și comportamentul strategic, toate operate sub presiunea evolutivă a transformărilor de putere regionale și internaționale.

Liniile albastre redau structurile istorice și instituționale de lungă durată, modelate de dependența de cale. Acestea includ moștenirea persistentă a dominației coloniale japoneze, reproducerea elitelor postbelice prin Partidul Liberal Democrat din Japonia și prin sistemul chaebol din Coreea de Sud, persistența instituțiilor juridice și educaționale formate în timpul ocupației, precum și amprente psihologice adânc înrădăcinate ale traumei istorice, ierarhiei morale și politicilor memoriei naționaliste. Liniile roșii ilustrează modul în care aceste structuri adânc înrădăcinate interacționează cu și sunt activate de evoluțiile politicii de putere regionale pentru a modela comportamente concrete de politică externă. Momente cheie includ impunerea de către Japonia a controalelor la export împotriva Coreei de Sud în 2019, amenințarea Seulului cu retragerea din Acordul General pentru Partajarea Informațiilor Militare (GSOMIA), precum și eforturile Japoniei de a-și reinterpreta constituția și de a-și extinde rolul militar. Diagrama surprinde, de asemenea, dinamici structurale precum ascensiunea Chinei, perceputul deficit diplomatic al Statelor Unite care a încurajat Japonia să adopte o postură strategică mai asertivă, precum și atitudinea mai ambivalentă sau neutră a Coreei de Sud față de Beijing. Aceste evenimente exemplifică modul în care moștenirile istorice și ideatice sunt mobilizate ca răspuns la, și în modelarea, strategiei geopolitice contemporane.

Această sinteză vizuală reflectă un principiu central al abordării noastre teoretice hibride: nici politica externă, nici comportamentul interstatal nu pot fi înțelese fără a lua în considerare natura lor istoric înrădăcinată și reciproc întărită, în corelație cu evoluțiile geopolitice mai largi. Relația dintre Japonia și Coreea de Sud se relevă astfel nu ca o traiectorie liniară de cooperare sau conflict, ci ca un proces dialectic în care identitatea, memoria și interesul strategic sunt continuu negociate și contestate.

Diagrama 2: Relațiile Japonia–Coreea de Sud și dialectica istoriei, identității și puterii

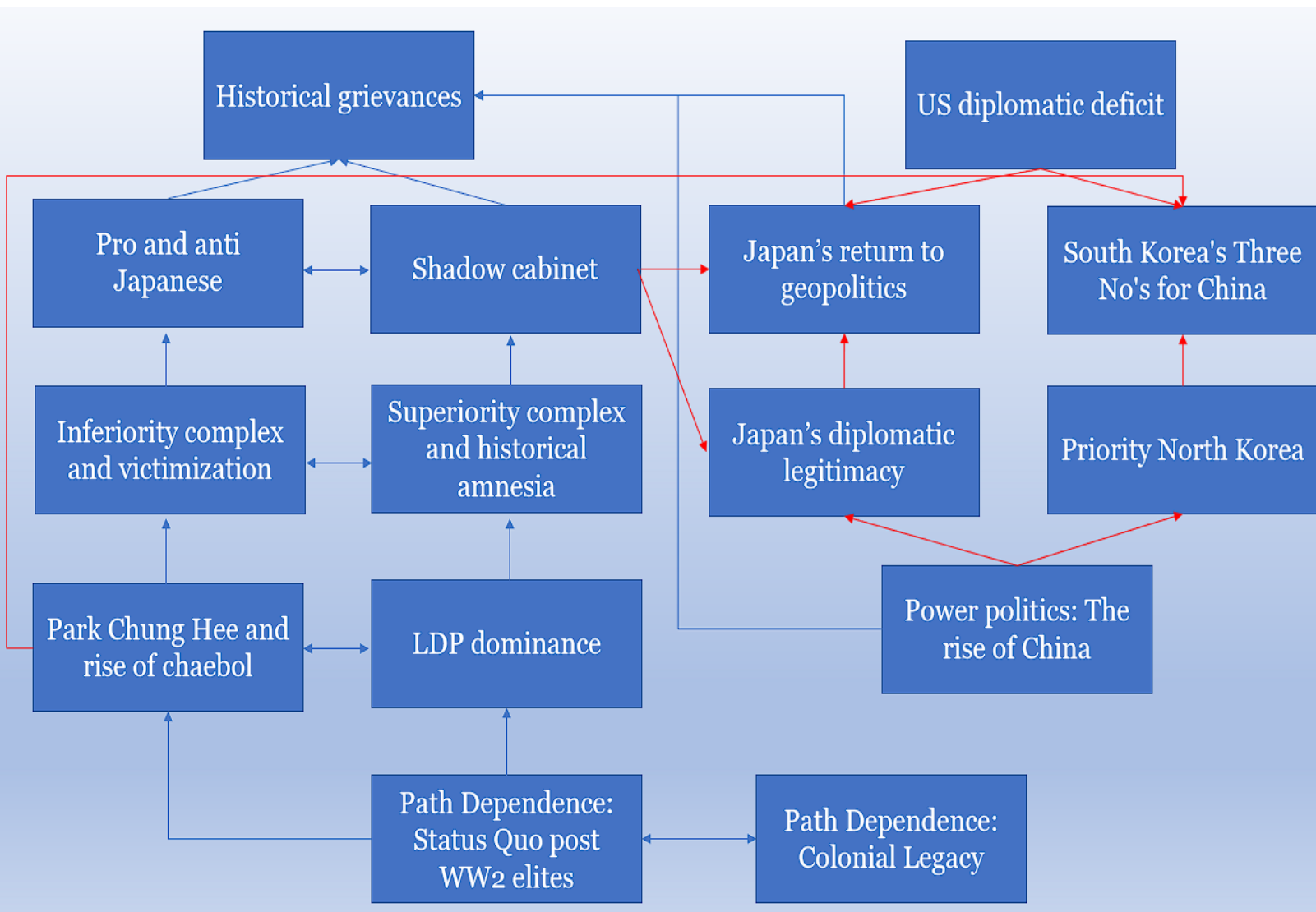

Diagrama 3: Identitate, suveranitate și valoarea strategică a Taiwanului

Această diagramă surprinde co-evoluția dintre formarea identitară, memoria istorică și imperativele geostrategice din Strâmtoarea Taiwan, conform abordării realist-constructiviste. Liniile albastre evidențiază structuri istorice și socio-politice de lungă durată: poziția marginală a Taiwanului în sistemul imperial chinez, colonizarea japoneză, eforturile de construire națională ale lui Chiang Kai-shek și clivajul dintre Waishengren și Benshengren. Această traiectorie stratificată a generat revendicări identitare multiple și adesea contradictorii.

Săgețile roșii arată cum aceste structuri interacționează cu evoluții geopolitice majore – ascensiunea Chinei, democratizarea Taiwanului, Mișcarea Floarea Soarelui, implicarea SUA și a Japoniei – remodelând politica externă și poziția internațională a Taiwanului. Reorientarea identității de la „ROC este China” la „ROC este Taiwan” reflectă atât transformări sociale, cât și recalibrări politice. Liniile mov notează influența istorică a Japoniei. Liniile verzi indică modul în care aceste dinamici au fragmentat statu quo-ul.

Alinierea crescândă a Taiwanului la normele democratice și centralitatea sa în lanțurile globale de aprovizionare cu semiconductori, prin dominația tehnologică a TSMC, au amplificat importanța sa strategică în Indo-Pacific, generând noi reacții de politică externă din partea Chinei, Statelor Unite și Japoniei. Vizitele congresului american, asistența militară și integrarea Taiwanului în Indo-Pacific au erodat și mai mult ambiguitatea politicii „O singură Chină”. Calculațiile strategice sunt modelate de identități aflate în transformare, în timp ce narațiunile istorice sunt mobilizate pentru a legitima obiective geopolitice. Nici politica identitară a Taiwanului, nici tensiunile trans-straits nu pot fi înțelese pe deplin izolat, ci numai în relație una cu cealaltă și cu dinamica regională mai largă. Așa cum ilustrează diagrama, politica externă nu este doar reactivă la schimbările de putere, ci și un produs al identităților sedimentate istoric, al memoriilor contestate și al negocierii continue a suveranității.

Diagrama 3: Identitate, suveranitate și valoarea strategică a Taiwanului

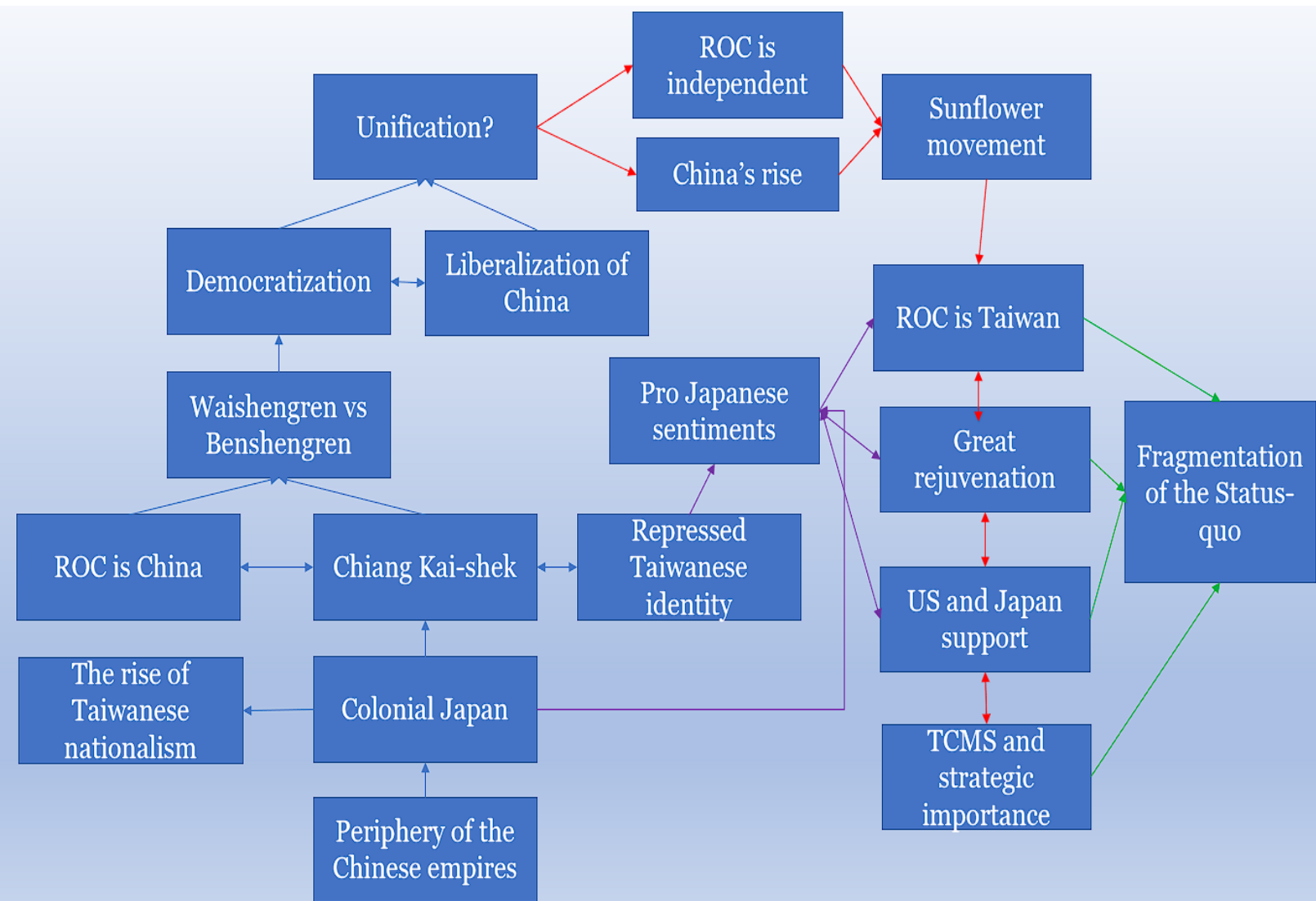

Diagrama 4: Rezistența Hong Kongului ca amenințare ontologică la adresa statalității chineze

Diagrama urmărește modul în care structuri istorice înrădăcinate, precum dependențele coloniale de cale și moștenirile instituționale, au interacționat cu mișcări ideatice emergente pentru a produce o formă distinctă de conștiință națională ce a ajuns să conteste autoritatea centrală de la Beijing. Liniile albastre semnifică atât moștenirile structurale de lungă durată ale guvernării coloniale, cât și răspunsurile represive ale Chinei, ele însele înscrise în tipare instituționale și ideologice dependente de cale. Structurile moștenite din perioada colonială britanică includ: instituții juridice întemeiate pe statul de drept, elitism economic modelat de capitalismul laissez-faire și un sistem educațional ce îmbina idealurile iluministe cu tradițiile confucianiste. Aceste structuri au cultivat valori precum libertățile civile, justiția procedurală și o identitate culturală hibridă care a plasat Hong Kongul într-o poziție distinctă față de China continentală.

Liniile roșii surprind modul în care interacțiunea acestor moșteniri cu politica de putere a generat confruntări politice escaladate. Evenimentele incluse sunt: Mișcarea Umbrelor din 2014, protestele anti-extradare din 2019, implementarea Legii Securității Naționale și tendința mai amplă a Chinei de a trece de la autoritarism la un regim de supraveghere totalitară sub Xi Jinping. În joc s-au aflat viziuni conflictuale asupra legitimității (instituțională, morală și populară), concepții contrastante despre suveranitate (autoritate centralizată versus autonomie locală) și modele rivale de modernitate – unul fundamentat pe norme democratice liberale și societate civilă, celălalt pe autoritarism tehnocratic și centralizare ideologică.

Această diagramă pune sub semnul întrebării abordările convenționale centrate pe stat, subliniind cum actori netradiționali, precum societatea civilă și mișcările de protest din Hong Kong, au constrâns calculele strategice ale unei mari puteri precum China. În acest caz, ascensiunea Hong Kongului ca alternativă simbolică la modelul identitar promovat de PCC a constituit o amenințare ontologică pentru proiectul centralizator al Beijingului, făcând represiunea nu doar strategică, ci și existențială. Experiența Hong Kongului exemplifică totodată nașterea unei conștiințe naționale fără stat. Rezultatul rămâne nedeterminat, fiind condiționat de traiectoria viitoare a societății chineze – dacă aceasta va evolua către o formă de reprezentare pluralistă sau se va consolida într-un model totalitar.

Diagrama 4: Rezistența Hong Kongului ca amenințare ontologică la adresa statalității chineze

